

LAPIN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF LAPLAND

Metta Puumalainen

Digimarkkinasäädös – portinvartija ydinalustapalveluiden kilpailuoikeudellinen asema
Euroopan unionin digitaalisilla sisämarkkinoilla

Maisteritutkielma

Lapin yliopisto, oikeustieteiden tiedekunta

Eurooppalainen talousoikeus

Syksy 2022

Lapin yliopisto, oikeustieteiden tiedekunta

Työn nimi: Digimarkkinasäädös – portinvartija ydinalustapalveluiden kilpailuoikeudellinen asema Euroopan unionin digitaalisilla sisämarkkinoilla

Tekijä: Metta Puumalainen

Opetuskokonaisuus ja oppiaine: Oikeustiede, Eurooppalainen talousoikeus

Työn laji: Maisteritutkielma

Sivumäärä: iii+63+vi sivua

Vuosi: 2022

Tiivistelmä:

Tutkielman tarkoituksena on selvittää, miksi digimarkkinasäädös on tarpeellinen Euroopan unionin digitaalisilla sisämarkkinoilla sekä se, miten sillä tullaan ohjaamaan portinvartijoiden toimintaa. Näihin kysymyksiin pyritään vastaamaan lainopin kautta.

Tutkielman alussa määritellään ensin se toimintaympäristö (alustatalous), jossa digimarkkinasäädöksen tarkoittamalla tavalla portinvartijoiksi kutsutut alustayritykset toimivat. Tämän jälkeen digimarkkinasäädöksen tarvetta taustoitetaan arvioimalla sitä, kuinka nykyisen unionin kilpailulainsäädännön puitteissa voidaan puuttua alustataloudessa esiintyviin epäasiallisiin käytäntöihin. Käyn läpi myös kilpailulainsäädännön lisäämiseen liittyvää keskustelua sekä puolesta että vastaan. Lopuksi esittelen ja analysoin digimarkkinasäädöksen sisältöä sekä portinvartijoiden määrittelyn että niille asetettujen velvoitteiden kautta.

Johtopäätöksenä tutkimuksesta voidaan todeta, että unionin kilpailuoikeus soveltuu nykyisellään myös alustatalouteen. Ongelmallista on kuitenkin se, että alustataloudessa esiintyy sellaisia kilpailua haittaavia toimintatapoja, joihin ei voida puuttua pelkästään nykyisen kilpailulainsäädännön keinoin. Nämä toimintatavat liittyvät erityisesti verkostovaikutuksen vahvistamiseen ja datan keräämiseen, jotka molemmat ovat leimallisia alustayritysten liiketoiminnassa. Lisäksi alustatalouden yrityksille ominainen nopea muutosvauhti vaatii dynaamisempaa puuttumista, mikäli niiden epäasialliseen toimintaan halutaan puuttua mahdollisimman tehokkaasti. Voimassa oleva kilpailulainsäädäntö ei mahdollista puuttumista digitaalisilla sisämarkkinoilla esiintyvään epäasialliseen toimintaan tarvittavalla nopeudella, vaikka se sinänsä olisikin esimerkiksi SEUT 101 tai 102 artiklan soveltamisalaan kuuluvaa.

Näin ollen digimarkkinasäädös on tarpeellinen lisä täydentämään voimassa olevaa kilpailulainsäädäntöä. Asetus luo portinvartijaksi nimetyille ydinalustayrityksille velvoitteita, joilla ohjataan kyseisten yritysten toimintaa digitaalisilla sisämarkkinoilla ja pyritään säilyttämään ne mahdollisimman reiluina ja kilpailtuina.

Avainsanat: alustatalous, portinvartija, sisämarkkinat, kilpailuoikeus, digimarkkinasäädös, ydinalustapalvelu, verkostovaikutus

_x_ Tutkielma ei sisällä muita kuin tekijän/tekijöiden omia henkilötietoja

Sisällysluettelo

Sisällysluettelo	i
Lyhenteet	iii
1 Johdanto.....	1
1.1 Tutkielman aihe	1
1.2 Asetuksen tausta.....	3
1.3 Tutkimuskysymys ja aiheen rajaus	5
1.4 Tutkimusmenetelmät ja aineisto.....	5
2 Alustatalous ja siinä toimivat yritykset.....	7
2.1 Jakamis- vai alustataloutta?	7
2.2 Alustat	9
2.2.1 Alustayritysten liiketoiminta ja digitaaliset markkinat	10
2.2.2 Ydinalustapalvelut	13
3 Kielletyt kilpailunrajoitukset nykyisen sääntelyn mukaan.....	16
3.1 Unionin kilpailuoikeuden kehitys	16
3.2 SEUT 101 artikla – vertikaaliset kilpailunrajoitukset.....	18
3.3 SEUT 102 artikla – määrävän markkina-aseman väärinkäyttö.....	20
4 Kilpailuoikeudellisen sääntelyn lisääminen alustatalouden osalta	24
4.1 Kritiikkiä sääntelyn lisäämisestä.....	25
4.2 Miksi alustatalous tarvitsee omia kilpailuoikeudellisia säännöksiä?	29
4.3 Pro et contra - digimarkkinasäädös	31
5 Portinvartijat	34
5.1 Määritelmä ja nimeäminen portinvartijaksi	34
5.1.1 Merkittävä vaikutus sisämarkkinoihin (3 artikla 1 kohta a alakohta)	36
5.1.2 Tärkeänä yhdyskäytävänä toimiminen (3 artikla 1 kohta b alakohta)	38

5.1.3 Vakiintunut ja kestävä asema toiminnassa (3 artikla 1 kohta c alakohta)	39
5.2 Epäasialliset käytännöt ja heikko kilpailullisuus	40
6 Portinvartijoille asetetut velvollisuudet	44
6.1 Portinvartijoiden velvoitteet (5 artikla)	45
6.2 Portinvartijoiden velvoitteet, joita voidaan vielä tarkentaa (6 artikla)	49
6.3 Portinvartijoiden velvoitteiden noudattaminen ja sen valvonta	54
6.4. Velvoitteiden soveltamisen keskeyttäminen (8 artikla)	56
6.5 Vapautus yleiseen etuun liittyvistä pakottavista syistä (9 artikla)	57
6.6 Velvoitteiden kiertämisen ehkäiseminen	58
7 Johtopäätökset.....	60
Lähdeluettelo	i
Kirjallisuus	i
Aineisto.....	vi
Tuomioistuinten ratkaisut	vi
Euroopan unionin tuomioistuin.....	vi
Lainvalmisteluaineisto	vi
Euroopan komission esitykset.....	vi

Lyhenteet

SEUT	Sopimus Euroopan unionin toiminnasta
ETY	Euroopan talousyhteisö
EY	Euroopan yhteisö
ETA	Euroopan talousalue
API	Application Programming Interface
B-2-B	Business to business
ETSK	Euroopan sosiaali- ja talouskomitea
P2P	Peer to peer
TEM	Työ- ja elinkeinoministeriö

1 Johdanto

1.1 Tutkielman aihe

1760-luvulta lähtien teollisuus ja myöhemmin teknologia ovat kokeneet merkittäviä muutoksia esimerkiksi höyrykoneiden ja sähkön hyödyntämisen myötä. Kehitys näiden saralla on muokannut voimakkaasti myös yhteiskuntaa. Esimerkiksi teollistuminen toi aikanaan ihmiset maaseudulta kaupunkeihin ja synnytti perinteisen viisipäiväisen työviikon. Nämä muutokset ovat olleet niin merkittävinä, että niistä käytetään yleisesti termiä ”teollinen vallankumous”. Vallankumouksia on viimeisen 300 vuoden koettu kolme, joista viimeisin sijoittuu 1900-luvun puolivälin ja vuosituhannen vaihteen väliseen aikaan (niin sanottu *kolmas teollinen vallankumous*). Sen seurauksena teknologia tuli entistä enemmän läsnä arkeemme ja sitä alettiin hyödyntämään uusin tavoin. Tästä esimerkkinä on muun muassa sosiaalisen median ja älypuhelimien sekä erilaisten sovellusten käytön lisääntyminen.

Kolmas teollinen vallankumous tekee parhaillaan tilaa neljännelle teolliselle vallankumoukselle. Se on jo tuonut mukanaan uuden hyvin merkittävän ilmiön, joka tunnetaan nykyisin *alustataloutena*. Sille ei ole yhtä vakiintunutta määritelmää, mutta usein sen katsotaan olevan sekä liiketoimintamalli että varsinaisia alustoja tarkoittava termi.¹

Varsinkin korona-aikana internetissä toimivien, alustoihin perustuvien yritysten merkitys on kasvanut. Pandemian aikana monessa valtiossa turvauduttiin useampiin täyssulkuihin, joiden aikana ihmiset eivät saaneet poistua kotoaan kuin välttämättömiin menoihin. Näin ollen moni turvautui nettikauppoihin, joista voi löytää lähes mitä tahansa tarvitsemaansa. Tämä on helppo osoittaa esimerkiksi maailman suurimman nettikaupan ja yhden globaalisti arvokkaimman yrityksen *Amazonin* liikevaihdosta. Amazon raportoi sen liikevaihdoin nousseen 220 prosenttia kevään 2020 ja kevään 2021 välillä.² Yrityksen valtavasta menestyksestä kertoo myös se, että se on liikevaihdoltaan Yhdysvaltojen toiseksi suurin yritys.³

Amazon ei ole ainut massiivinen alustan kautta toimiva yritys. Esimerkkejä on useita monilta eri toimialoilta. Kansainvälisesti tunnettuja yrityksiä ovat esimerkiksi *Meta* (tunnetaan paremmin nimellä Facebook), *Uber*, *Airbnb*, *Google*, *eBay* sekä suomalaisena esimerkkinä

---

¹ Esimerkiksi Tilastokeskus 2019

² [The New York Times](#), viitattu 14.2.2022

³ [Fortune 2022](#), viitattu 14.2.2022

paljon mediahuomiota osakseen saanut *Wolt*. Viimeksi mainitun samaa huomio on liittynyt erityisesti ruokalahettien työoikeudelliseen asemaan tai oikeastaan sen epävarmuuteen.⁴ Ilmiö koskee laajalti alustataloutta eikä rajoitu ainoastaan työoikeuteen. Alustojen näkökulmasta moni oikeudenala on hyvin haasteellinen ja vanhanaikainen, sillä sääntely ei ota riittävästi huomioon alustojen olemassaoloa ja niiden ominaispiirteitä. Näin ollen alustat ovat ainakin jossain määrin harmaalla alueella säädösten soveltamisalojen osalta, ja ne ovat itse säädelleet omaa toimintaansa.

Yksi esimerkki tällaisesta oikeudenalasta on kilpailuoikeus. Euroopan unioni on käyttänyt termiä *digitaaliset sisämarkkinat* jo vuonna 2015 julkaistussa strategiassa Euroopan digitaalisille sisämarkkinoille (COM/2016/288 final). Strategiassa tunnistetaan monia lainsäädännöllisiä vajavaisuuksia, joita digitalisaatio on luonut sisämarkkinoille viime vuosien aikana. Yksi näistä kohdistuu kilpailuoikeuteen ja nimenomaisesti alustojen rooliin tulevaisuuden sisämarkkinoilla. Jo tuolloin huolta herätti tietoisuus siitä, että joillakin alustoilla saattaa olla sellaista markkinavoimaa, että ne yksinään pystyvät vaikuttamaan muihin alan toimijoihin.⁵ Alustojen aiheuttamia ongelmia kuvailtiin seuraavasti:

Ongelmia ovat esimerkiksi avoimuuden puute alustojen hankkimien tietojen käyttötavasta, niiden vahva neuvotteluvoima verrattuna niiden asiakkaisiin, mikä saattaa (etenkin pk-yritysten osalta) heijastua niiden ehtoihin, niiden omien palvelujen edistäminen kilpailijoille haitallisella tavalla sekä läpinäkymätön hinnoittelu tai hinnoittelua ja myyntiehtoja koskevat rajoitukset. Jotkut verkkoalustat ovat kehittyneet toimijoiksi, jotka kilpailevat monilla talouden aloilla, ja niiden markkinavoiman käyttöön liittyy monia kysymyksiä, joita on syytä analysoida laajemminkin kuin sovellettaessa kilpailulainsäädäntöä yksittäistapauksiin.⁶

15.12.2020 komissio antoi ehdotuksen uudeksi asetukseksi, jolla aiemmin esitettyihin huoliin vastattaisiin. Asetus kilpailullisista ja oikeudenmukaisista markkinoista digitaalisella (*digimarkkinasäädös*) koskee niin sanottuja *portinvartijoita*. Digitaalisten sisämarkkinoiden

⁴ Kuriiripalveluita tarjoavat alustayritykset eivät pääsääntöisesti pidä lähettejään työsuhteessa olevina työntekijöinä. Tällä hetkellä työlainsäädäntö ei tunne heidän asemaansa työntekijän ja yrittäjän välimaastossa. Viranomaiset ovat viime vuosina ottaneet kantaa lähettien työoikeudelliseen asemaan esimerkiksi työneuvoston lausunnoissa 1482-40 sekä 1481-20, joissa se katsoi ruokalahettien olevan työntekijöitä. Aluehallintovirasto antoi asiasta myöhemmin oman kantansa, jossa se päätyi samaan lopputulokseen kuin työneuvosto. [AVI:n tiedote](#)

⁵ COM/2016/288 final, s. 12.

⁶ COM/2016/288 final, s. 12.

strategiassa termiä ei vielä käytetty, mutta kyseessä on eittämättä samat alustat kuin mihin portinvartijoilla viitataan.

1.2 Asetuksen tausta

Digimarkkinasäädöksen tarve on aiemmin mainitulla tavalla huomattu jo 2015 digitaalisten sisämarkkinoiden strategiassa. Teknologinen kehitys on 2000-luvulla ollut huomattavasti nopeampaa kuin lainsäädännön kehitys. Tämä on johtanut tilanteeseen, jossa digitaaliset markkinat ovat kehittyneet ilman nimenomaista lainsäädäntöä ja siitä tulevia rajoituksia niiden toiminnalle. Huomiota on kiinnitetty lähinnä sähköiseen kaupankäyntiin⁷ liittyviin ongelmiin, mutta muiden digitaalisten yritysten toimintaa haittaavat käytännöt ovat saattaneet jäädä täysin huomioimatta. Kilpailuoikeuden jo olemassa olevat normit eivät nykyisellään ole riittäviä, jotta niiden avulla pystyttäisiin riittävällä tavalla turvaamaan sisämarkkinoiden toimintaa myös merkittävien alustayritysten toiminnalta. Digitaalisten sisämarkkinoiden strategiassa ei vielä tuolloin kyetty määrittämään tarkasti, minkälaisia alustayrityksiä huoli koskettaa.

Nykyisen arvion mukaan Euroopan sisämarkkinoilla toimii yli 10 000 verkkoalustaa, joista suurin osa on pieniä tai keskisuuria yrityksiä.⁸ Tähän joukkoon mahtuu yrityksiä eri toimialoilta, kuten hakukoneita, käyttöjärjestelmiä, sosiaalisen median palveluita ja markkinapaikkoja. Yleisen elämäkokemuksen perusteella on helppo huomata, että kultakin toimialalta on vaikeahkoa nimetä useampaa toimijaa. Esimerkiksi markkinapaikkojen osalta (globaalisti) hallitsevia toimijoita vaikuttavat olevan Amazon ja eBay. Pienempiä verkossa toimivia markkinapaikkoja on useampia, mutta niistä ei liene varteenotettaviksi haastajiksi kummallekaan edellä mainituista, puhumattakaan siitä, että markkinoille tulisi uusi markkinapaikkana toimiva alusta, joka nousisi näitä kahta suuremmaksi toimijaksi. Mahdotonta se ei ole, mutta tämä vaatisi todennäköisesti, ettei kyseessä ole ainoastaan perinteinen verkossa toimiva markkinapaikka vaan sen pitäisi tuoda jotain uutta kuluttajille, jotta he siirtyisivät käyttämään kyseistä alustaa entisten sijaan. Vastaavasti sosiaalisen median palveluita tarjoavista toimijoista Meta on päässyt asemaan, jossa sen sovelluksia käytetään ikään kuin oletusarvoisesti, mikäli henkilö haluaa liittyä kuvienjakamispalveluun (*Instagram*), yhteisöpalveluun (*Facebook*) tai pikaviestintäsovellukseen (*WhatsApp*).

---

⁷ Direktiivi sähköisestä kaupankäynnistä 2000/31/EY

⁸ COM 2020/842 final, s. 1.

Lähtökohtaisesti alustayrityksen menestys digitaalisilla markkinoilla ja suuri käyttäjäkunta ei tietenkään ole negatiivinen asia. Tämä saattaa kuitenkin johtaa siihen, että yritys pystyy täysin itsenäisesti luomaan omia käytäntöjään välittämättä muista paljon pienemmistä alustoista samalla toimialalla. Kilpailevien yritysten lisäksi tällainen asema saattaa vaikuttaa negatiivisesti kuluttajien asemaan sisämarkkinoilla, esimerkiksi korkeiden hintojen ja vähäisen palveluvalikoiman kautta. Merkittävien alustayritysten ei tarvitse ottaa huomioon hyvän kauppataivan mukaisia käytäntöjä tai toimintansa vaikutuksia kilpailullisuudelle. Ilmiötä tavataan digitaalisten markkinoiden ulkopuolella, mutta komissio arvioi tarpeen puuttumiselle olevan kiireellisin juuri digitaalisella, jotta (digitaaliset) sisämarkkinat saadaan pidettyä toimivina.⁹

Asetuksen oikeusperusta on SEUT (sopimus Euroopan unionin toiminnasta) 114 artiklassa. Euroopan unionin tuomioistuimen (EUT) *BAT*-tuomiossa vahvistetun tulkinnan mukaisesti artikla voi toimia säädöksen oikeusperustana, milloin säädöksellä on tarkoitus parantaa sisämarkkinoiden toimintaedellytyksiä. Parantaminen voidaan toteuttaa poistamalla tavaroiden vapaaseen liikkuvuuteen ja palveluiden tarjoamiseen liittyviä esteitä tai kilpailun vääristymiä.¹⁰ Ehdotuksessa huomautetaan, että osassa jäsenvaltioita on jo olemassa portinvartioita koskevaa kansallista lainsäädäntöä. Monessa valtiossa sitä valmistellaan, ja loppuissa jäsenvaltioissa ei ole edes suunnitteilla joko portinvartioita tai ylipäätään alustayrityksiä koskevaa kilpailulainsäädäntöä. Digitaalisilla sisämarkkinoilla toimivista yrityksistä monella on toimintaa useamman jäsenvaltion alueella. Uhkakuvana on, että kirjava joukko kansallisia lainsäädäntöjä tekee näiden yritysten toiminnasta erittäin hankalaa. Sen lisäksi, että useiden eri maiden lakien seuraaminen voi käytännössä olla hyvin raskasta, se saattaa myös aiheuttaa kohtuuttomia kustannuksia. Tästä syystä on katsottu parhaaksi, että EU-tason sääntelyllä selkeytetään digitaalisten sisämarkkinoiden tilannetta ja vältetään mahdollisten kaupan esteiden syntyminen. Tämä on myös tehokkaampi, että nopeampi keino saada kiireelliseksi koettu lainsäädäntö unionin alueella. Digimarkkinasäädöksellä on siis tarkoitus luoda keinoja, joilla voidaan puuttua digitaalisilla markkinoilla havaittuihin ongelmiin. Tarkoituksena ei ole, että uudella asetuksella rajoitettaisiin kansallisten kilpailulainsäädäntöjen tai SEUT 101 ja 102 artiklojen soveltamista. Näin ollen portinvartioita koskevat säädökset tulevat täydentämään jo olemassa olevaa kilpailulainsäädäntöä.

---

⁹ COM 2020/842 final, s. 1 –2.

¹⁰ C-491/01, kohta 179.

1.3 Tutkimuskysymys ja aiheen rajaus

Tutkimus pyrkii vastaamaan seuraavaan kysymykseen: ” Kuinka digimarkkinasäädöksellä pyritään vaikuttamaan digitaalisten sisämarkkinoiden portinvartijoiden epäasialliseen ja kilpailua haittaavaan toimintaan?” sekä siihen, miksi kyseinen säädös on tarpeellinen. Sopimuksissa Euroopan unionin toiminnasta (SEUT) on jo säädetty sekä vertikaalisten (101 artikla) että horisontaalisten kilpailunrajoitusten (102 artikla) kiellosta. Tutkimuksessa pyritään selvittämään, kuinka laajasti näitä säännöksiä voidaan soveltaa digitaalisten alustojen toimintaan ja ennen kaikkea siihen, minkälainen toiminta jää niiden soveltamisalan ulkopuolella.

Digitaaliset alustat ja alustatalous ovat viime vuosien aikana olleet tutkimuksen kohteena laajemminkin. Niiden asemaa kilpailuoikeudellista näkökulmasta on tutkittu sekä kotimaisella että kansainvälisellä tasolla. Digimarkkina-asetus on kuitenkin vasta ehdotusvaiheessa oleva säädös eikä siitä näin ollen ole vielä tutkimusta. Se luo sisämarkkinoiden kilpailuoikeudelliseen säätelyyn uuden osa-alueen, jota on mahdotonta edes yrittää määritellä tarkkarajaisesti vielä tässä vaiheessa. Onkin luonnollista aloittaa tämän osa-alueen kartoittaminen siitä, miksi se on lähtökohtaisesti nähty tarpeelliseksi.

Tutkielman alussa määritellään ensin se toimintaympäristö (alustatalous), jossa digimarkkinasäädöksen tarkoittamalla tavalla portinvartijoiksi kutsutut alustayritykset toimivat. Tämän jälkeen digimarkkinasäädöksen tarvetta taustoitetaan arvioimalla sitä, kuinka nykyisen unionin kilpailulainsäädännön puitteissa voidaan puuttua alustataloudessa esiintyviin epäasiallisiin käytäntöihin. Käyn läpi myös kilpailulainsäädännön lisäämiseen liittyvää keskustelua sekä puolesta että vastaan. Lopuksi esittelen ja analysoin digimarkkinasäädöksen sisältöä sekä portinvartijoiden määrittelyn että niille asetettujen velvoitteiden kautta.

1.4 Tutkimusmetodit ja aineisto

Tutkimuksen metodi on oikeusdogmaattinen eli lainopillinen. Sen tarkoituksena on selvittää voimassa olevien normien sisältöä ja tulkita niitä.¹¹

---

¹¹ Hirvonen 2011, s. 21 –22.

Aineistona tutkimuksessa on ehdotus digimarkkinasäädöksestä. Tutkimusta aloittaessani kyseinen säädös oli vielä ehdotus, joten tutkimus tarkastelee ehdotuksen mukaista säädöstä. Digimarkkinasäädös julkaistiin Euroopan unionin virallisessa lehdessä 12.10.2022, joten asetus tulee voimaan 20.10.2022 alkaen. Soveltaminen alkaa vasta toukokuussa 2023, joten tutkimuksessa ei kuitenkaan ole käytettävissä nimenomaisia esimerkkejä asetuksen vaikutuksista tai esimerkiksi portinvartijoiksi nimetyistä ydinalustapalveluista.

Lisäksi aineistona on unionin tuomioistuimen SEUT 101 ja 102 artiklojen soveltamista koskevia tuomioita, joiden kautta pyrin taustoittamaan sitä, mistä tarve digimarkkinasäädökselle ja kilpailuoikeudellisen sääntelyn lisäämiselle syntyy. Näiden artiklojen soveltamisesta alustataloudessa ja digitaalisilla sisämarkkinoilla on jo tutkimusta, joten tarkoituksenani ei ole syventyä tähän aiheeseen.

Oikeuskirjallisuudesta olen käyttänyt erityisesti Euroopan unionin sisämarkkinoiden kilpailuoikeutta koskevia teoksia sekä alustaloutta käsittelevää tutkimusta ja kirjallisuutta.

2 Alustatalous ja siinä toimivat yritykset

2.1 Jakamis- vai alustataloutta?

Verkossa toimivien digitaalisten alustojen historia on verrattain lyhyt. Niiden suosio on noussut vasta 2010-luvulla, kun teknologia kehittyi massiivisista, kömpelöistä pöytäkoneista huomattavasti pienempiin älypuhelimiin, joiden avulla internet ja erinäiset sovellukset ovat aina mukana helposti saavutettavassa muodossa. Yhtenä syynä suosion kasvulle on esitetty vuoden 2008 finanssikriisiä. Ihmisillä ei ollut juurikaan ylimääräistä rahaa kulutettavaksi, joten jo olemassa olevia hyödykkeitä alettiin kirjaimellisesti jakamaan yhteisön kesken internetissä tai puhelimissa olevien sovellusten kautta.¹² Erityisenä esimerkkinä tästä on auto, jonka ylläpitäminen vaatii pahimmillaan satoja euroja kuukaudessa. Helpotusta auton tarpeeseen on saatavilla useiden jakamistalouden sovellusten kautta, joiden avulla voi joko varata kyytejä tai vuokrata yhteiskäyttöauton itselleen.

Lyhyesti mutta nopeasti kehittyneestä historiasta johtuen alustoihin liittyvät käsitteet ja mahdolliset toimintatavat tai tulkinnat eivät ole vakiintuneet yleiseen käyttöön. Näin on jopa varsinaista alustojen toimintaympäristöä määrittävien termien osalta. *Jakamistalous* ja *alustatalous* ovat molemmat yleisesti käytettyjä käsitteitä puhuttaessa digitaalisista alustoista, joissa esimerkiksi toteutuu hyödykkeiden vaihdantaa. Euroopan talous- ja sosiaalikomitean (ETSK) jakamistaloutta käsitelleessä lausunnossa todettiin jo vuonna 2015, että:

Jakamistalous on erittäin ristiriitainen ja ajankohtainen aihe alkaen sen määritelmästä ja käsitteellisestä rajaamisesta aina siihen liittyviin erilaisiin käsitteisiin ja käytänteisiin sekä sen vaikutuksiin asti.¹³

ETSK:n valmisteleavassa lausunnossa pyrittiin kuitenkin antamaan ilmiölle tyydyttävä määritelmä, jotta jakamistaloutta pystytään paremmin ymmärtämään ja näin ollen sitä, mihin kaikkeen mahdolliset tulevat säädökset soveltuvat. Edelleen ETSK huomauttaa, että määrittely on tärkeää, jotta voidaan erotella toisistaan tosiasiaassa jakamistalouden piiriin kuuluvat liiketoimet niistä, jotka yrittävät aiheuttomasti nimittää itseään esimerkiksi alustoiksi

---

¹² Toivola 2019, s. 42–43.

¹³ Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto (2016/C 303/05), kohta 2.2

välttääkseen niihin sovellettavaa sääntelyä. Nimenomaisena esimerkkinä tällaisesta kiertämispäilystä mainitaan taksipalveluihin keskittynyt Uber. Komitea kuitenkin totesi, että määritelmää tärkeämpää on hahmottaa jakamistalouden erityispiirteet. Niitä ovat erityisesti:

- toiminta tapahtuu nimenomaan sähköisen alustan välityksellä, joka luo yhteyden käyttäjien välille
- käytäntö, jakamistalous, ei johda tavarain omistamiseen tai yhteisomistamiseen vaan yhteiskäyttöön- tai hyödyntämiseen
- toiminnan tavoitteena on tarjottavien tavaroiden ja palveluiden entistä parempi hyödyntäminen jakamisen kautta
- monimutkaisissa kolmitahoisissa liiketoimintamalleissa on kyse samantasoisten, vertaisten, osapuolten välisistä liiketoimista.¹⁴

Jakamistaloutta ja alustataloutta käytetään usein toistensa synonyymeinä.¹⁵ Näen kuitenkin, että niiden välillä on hienoinen ero. Käsitän jakamistalouden alustataloutta laajempänä kokonaisuutena, joka kuvaa verkon välityksellä tapahtuvaa hyödykkeiden tai esimerkiksi erinäisten palvelusten tai palvelujen vaihtamista. ETSK:n hyväksymä määritelmä¹⁶ vastaa tätä hyvin. Sen mukaan jakamistalous on:

”talousjärjestelmä, joka perustuu siihen, että yksityishenkilöt jakavat keskenään suoraan vähän käytettyjä tavaroita ja palveluja ilmaiseksi tai maksua vastaan verkkoalustojen kautta.”

Vaihtaminen voi alustasta riippuen olla joko vastikkeellista tai vastikkeetonta. Toisaalta jakaminen ei aina vaadi digitaalista alustaa toimiakseen. Esimerkiksi Lapin yliopistolla toimiva tavaroiden vaihtopiste, johon jokainen voi tuoda vanhoja tavaroitaan ja vaihdossa ottaa itselleen jonkun toisen tuoman tavarain, on yksi esimerkki jakamistaloudesta ilman vastiketta tai digitaalista alustaa. Jakamistalouteen voitaneen myös liittää ajatus hupenevien luonnonvarojen säästämisestä ja jo olemassa olevien resurssien tehokkaasta säästämisestä. Tällöin kyse ei ole niinkään liiketoiminnasta ja liikevoiton tavoittelusta vaan tietyn hyödykkeen yhteisöllistamisestä.¹⁷

---

¹⁴ Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto (2016/C 303/05), kohta 1.5.

¹⁵ Päläs & Määttä 2019, s 11.

¹⁶ ETSK ei itse luonut määritelmää vaan se totesi jo olemassa olevan, yleisesti hyväksytyyn määritelmän olevan toimiva. Määritelmän sisällön ovat luoneet Rachel Botsman ja Roo Rogers.

¹⁷ Mattila 2018. s. 1–2.

Digimarkkinasäädöksen sanamuodon ja sääntelykohteen kannalta on mielestäni kannattavampaa puhua alustataloudesta. Säädos viittaa sanamuodossaan aina alustan kautta tehtyyn toimintaan ja liikevoittoon. Tällöin jakamistalouden käsite on liian laaja verrattuna mielestäni hieman suppeampaan alustatalouteen.

Kuten aiemmin todettiin, alustatalouden määritelmä ei ole täysin vakiintunut tai tarkkarajainen. Tiukalle määritelmälle tuskin lienee tarvetta yleisessä keskustelussa, sillä kyseessä on nopeasti kehittyvä ja muuttuva ilmiö. Alusta- ja jakamistaloudesta on kuitenkin osoitettavissa tekijöitä, jotka antavat sen käsitteelle sisältöä, kuten ETSK:n lausunnosta huomataan. Lisäksi on oletettavaa, että tulevilla säädöksillä tai muilla hankkeilla näille ilmiöille annetaan määritelmät, jotka sopivat juuri kyseiseen tilanteeseen.

2.2 Alustat

Keskeisin käsite, johon alustatalouden voidaan katsoa perustuvan, on *alusta*. Tutkimuksen kannalta keskeiset alustat ovat digitaalisia toimintaympäristöjä, jotka sijoittuvat käyttäjien väliin. Näin ollen käyttäjät eivät ole suorassa kontaktissa keskenään vaan kaikki toiminta tapahtuu alustan välityksellä. Alustan kehittänyt yritys ei pääsääntöisesti ole suorassa kontaktissa sen käyttäjiin, kuten yritykset yleensä ovat. Ne eivät esimerkiksi tarjoa työtekovälineitä alustavälitteisessä työssä tai valmista niitä hyödykkeitä, joita alustan kautta tarjotaan. Yritys vastaa ainoastaan alustan ylläpitämisestä ja kehittämisestä.

Alustaksi voisi laajemmassa merkityksessä määritellä lähes minkä tahansa paikan, jonka avulla voidaan esimerkiksi jakaa informaatiota, käydä kauppaa, pitää yhteyttä muihin alustan käyttäjiin tai johon muiden sovellusten toiminta pohjautuu. Näin ollen alustan ei välttämättä tarvitse olla sähköisessä muodossa, sillä esimerkiksi informaatiota voidaan jakaa paperisen sanomalehden tai julkisen ilmoitustaulun kautta.¹⁸ Kuten huomataan, alustat itsessään eivät ole tuore ilmiö, vaan niitä on ollut olemassa jo hyvin pitkään. Tällä hetkellä yleinen mielenkiinto alustoja kohtaan vaikuttaa kuitenkin kohdistuvan niin sanottuihin teknologisiin alustoihin. Kyseiset alustat ovat myös juuri niitä, joista digitaaliset sisämarkkinat hyvin pitkälti rakentuvat.

Teknologiset alustat ovat kunkin alustayrityksen liiketoiminnan keskeisin osa. Niiden toiminta pohjautuu alustayrityksen kehittämään algoritmiin, joka ohjaa alustan toimintaa. Toinen

---

¹⁸ Koponen 2019, s. 28 –30.

keskeinen osa toimintaa on erinäisen datan kerääminen alustan käyttäjistä. Näiden avulla alusta pystyy toimimaan välittäjäorganisaationa käyttäjiensä kesken. Algoritmi ja data toimivat yhdessä auttaen toinen toisiaan. Mitä enemmän dataa kerätään käyttäjiltä, sitä enemmän algoritmi osaa tuottaa yrityksen kannalta hyödyllistä tietoa ja oppia uutta.¹⁹

Datan kerääminen on ajoittain herättänyt huolta, sillä käyttäjät eivät aina edes tiedä mitä kaikkea tietoa heistä kerätään. Etenkin sosiaalisen median palvelut ovat usein saaneet osakseen paljon arvostelua niiden kerätessä yksityiskohtaista tietoa käyttäjistään, minkä ne myyvät eteenpäin esimerkiksi mainostajille. Mainostajille tieto on sekä symbolisesti että tosiasiaassa erittäin arvokasta, sillä sen avulla ne pystyvät kohdentamaan mainontaa kaikista keskeisimmälle kohderyhmälle. Petri Kuoppamäki onkin todennut osuvasti datan oleva ”digitaalisen aikakauden kulta, platina ja timantit”²⁰.

2.2.1 Alustayritysten liiketoiminta ja digitaaliset markkinat

Suomessa vuonna 2016 tehdyn selvityksen mukaan, alustataloudesta on eroteltavissa viisi päätoimialaa. Ne ovat 1) majoitus ja tilat, 2) vertaisliikenne ja autonjako, 3) kotitalous- ja pientyöt, 4) ammatilliset palvelut sekä 5) joukkorahoitus.²¹ Nämä viisi päätoimialaa ovat hyvin erilaisia keskenään. Selvityksen aikana Suomessa toimi 37 alustayritystä. Nykyisin pelkästään työn välittämiseen keskittyviä alustoja on 53.²² Alustojen määrä on siis moninkertaistunut viimeisen kuuden vuoden aikana pelkästään Suomessa. Kansainvälisellä tasolla kehitys on ollut samankaltaista.²³ Kehitys ei kuitenkaan välttämättä jatku loputtomiin asti. Tutkimusten mukaan markkinoilla voi toimia maksimissaan vain tietty määrä alustayrityksiä, kunnes uusia ei enää mahdu mukaan markkinoille.²⁴ Tämä ominaispiirre digitaalisilla sisämarkkinoilla on varmasti omiaan sille, että olemassa olevat alustayritykset joutuvat taistelemaan paikastaan markkinoilla. Tämä taistelu ei välttämättä kaikilta osin toteudu niin, että käytetyt keinot olisivat kilpailullisuuden kannalta asiallisia. Tämä johtaa helposti myös siihen, että yritykset eivät halua päästää markkinoille uusia toimijoita, jotka saattaisivat olla uhka niiden omalle olemassaololle. Tällöin voi tuntua houkuttelevalta alkaa vahtimaan markkinoille pääsyä, toimia niin sanotusti

¹⁹ Kuoppamäki 2018, s. 19 – 21.

²⁰ Kuoppamäki 2018, s. 20.

²¹ Työ- ja elinkeinoministeriö 2017, s. 13.

²² Työterveyslaitos 2022, viitattu 1.9.2022

²³ Kts. esimerkiksi McKinsey 2019

²⁴ Lundqvist 2021, s. 114.

portinvartijana. Euroopan unionin digitaalisilla sisämarkkinoilla tähän huoleen on herätty ja näitä epäasiallisia ja kilpailua heikentäviä liiketoimintaa ohjaavia toimintatapoja pyritään suitsimaan lainsäädännöllisin uudistuksin ja keinoin.

Työ- ja elinkeinoministeriön toimialalistauksesta on huomattavissa, että alustaan pohjautuvasta yritystoiminnasta huolimatta niiden tarjoamat palvelut eivät ulkoisesti eroa paljoakaan perinteisistä alustoihin perustumattomista yrityksistä. Esimerkiksi majoituspalveluita tarjoavia yrityksiä on ollut olemassa jo kauan ennen internetin syntymää. Hotellimajoitus on mahdollista varata internetin kautta ja hotellihuoneen voisi katsoa olevan hyödyke, joka on yhteiskäytössä. Näin ollen olisi houkuttelevaa tehdä suoraviivainen tulkinta siitä, että ”vanhojenkin” yritysten kohdalla kyseessä on vähintäänkin jakamistaloudessa toimiva yritys ja mahdollisesti myös alustataloudessa, sillä yrityksellä on sähköinen alusta, jonka kautta kuluttajat ostavat palvelun. Jakamistaloutta esimerkin hotellitoiminta voi kiistämättä olla. Alustaloudeksi sitä ei kuitenkaan tulisi katsoa.

Tämä johtuu siitä, että kyseisessä hotellin liiketoiminnassa on kyse niin sanotusta *business-to-consumer* (B2C) liiketoimintamallista, jossa yritys myy tuotteitaan kuluttajalle. Tämä on myös yksi alustataloudessa käytettävistä liiketoimintamalleista. Kuten esimerkiksi huomataan, ajoittain voi olla haastavaa tehdä selkeää rajanvetoa siitä, onko B2C-liiketoiminta perinteistä korkeintaan jakamistalouteen perustuvaa liiketoimintaa vai alustatalouteen perustuvaa liiketoimintaa. Tällöin voidaan esittää kysymys siitä, kuinka keskeisessä osassa alusta on yrityksen toimintaa. Mikäli alusta on se, jonka ympärille muu toiminta on kehittynyt, kyseessä on mitä todennäköisemmin alustayritys.²⁵

Toinen liiketoimintamalli on *peer-to-peer* (P2P) tyyppinen liiketoiminta, jossa toiminta alustan kautta tapahtuu kuluttajien/asiakkaiden välillä eli vertaisten kesken. Tämän tyyppinen toiminta vaikuttaa olevan hyvin suosittua alustataloudessa. Yritykset luovat alustan ja kehittävät sen toimintaa, mutta ne eivät itse omista hyödykkeitä tai tuota palveluita, joita alustan kautta tarjotaan. Esimerkiksi ruokalähettilpalveluita tarjoavat alustayritykset eivät omista ravintolaa, jossa asiakkaan tarjoama ateria valmistetaan. Ne eivät myöskään vastaa kuljetuksen varsinaisesta järjestämisestä. Sen sijaan alustayritys vastaa näiden organisoimiseen käytettävästä sovelluksesta (alusta), jonka kautta asiakas voi tilata haluamansa tuotteen ja tilaus välitetään ravintolalle. Perinteisessä ravintoloiden kotiinkuljetus liiketoiminnassa ravintola

---

²⁵ Demary 2015, s. 4 –7.

ottaa itse tilaukset vastaan esimerkiksi puhelimitse, valmistaa tilatun tuotteen ja lopulta ravintolan omaan henkilökuntaan kuuluva henkilö kuljettaa valmiin tilauksen asiakkaalle. Tähän prosessiin ei kuulu ulkopuolista toimijaa, kuten esimerkiksi alustaa.

Liiketoiminta voi perustua myös yritysten väliseen toimintaan, jolloin kyseessä on *business-to-business* (B2B) muotoinen liiketoiminta. Alustatalouden kontekstissa tämä tarkoittaa sitä, että yksi alustayritys kehittää alustan.²⁶ Tällaisen alustan päälle muut yritykset voivat rakentaa omia tuotteitaan ja jopa toisia alustoja. Tästä toiminnasta puhutaan termillä API (Application Programming Interface).²⁷

Alustatalous ei siis varsinaisesti mullista elinkeinoelämää luomalla täysin uusia hyödykkeitä tai palveluita. Pääasiallisesti alustojen kautta esimerkiksi palveluiden tarjoamisen toimintatavat muuttuvat, kun yritys voi ulkoistaa sen alustalle sen sijaan, että se itse ottaisi vastaan suoria yhteydenottoja asiakkailta.

Iso muutos, jonka alustat ovat tuoneet mukanaan markkinoille on *verkostovaikutus*. Ilmiö tarkoittaa alustatalouden kontekstissa sitä, että varsinaisten alustojen taustalla toimivat alustayritykset kehittävät ensin algoritmin, joka määrittää alustan toimintaa. Tämän jälkeen alusta hyötyy käyttäjistä ja ennen kaikkea siitä, kuinka paljon käyttäjiä se pystyy keräämään. Alusta kerää algoritmiensa kautta dataa käyttäjistä, ja se oppii jatkuvasti hyödyntämään tätä tietoa.²⁸ Mitä enemmän alusta saa käyttäjiä, sitä arvokkaampi siitä tulee.²⁹ Verkostovaikutus voi muodostua jopa niin vahvaksi, että alustayritys nousee määräävään markkina-asemaan.³⁰

Verkostovaikutus myös sitouttaa käyttäjiä alustaan, kun käyttäjät luovat yhteyksiä toistensa kanssa.³¹ Tästä hyvänä esimerkkinä toimii sosiaalisen median alustat. Mitä enemmän käyttäjä luo yhteyksiä toisiin käyttäjiin (esimerkiksi seuraa toisia käyttäjiä tai saa itse seuraajia), sitä suurempi kynnys syntyy sille, että käyttäjä vaihtaisi jollekin toiselle vastaava palvelua tarjoavalle sosiaalisen median alustalle. Tämä puolestaan luo uudelleen verkostovaikutusta, kun tietty sosiaalisen median alusta pystyy sitouttamaan itseensä paljon käyttäjiä, siitä tulee houkuttelevampi alusta potentiaalisille uusille käyttäjille. Ymmärrettävästi kuluttaja valitsee todennäköisemmin sellaisen palvelun, jossa on jo paljon muita käyttäjiä. Toisin sanoen

---

²⁶ Koponen 2019, s. 31 –34.

²⁷ Kääriäinen ym. 2021, s. 4.

²⁸ Mäihäniemi 2021, s. 58 – 59.

²⁹ Ilmarinen & Koskela 2015, s. 156 – 157.

³⁰ Kuoppamäki 2018, s. 21.

³¹ Mäihäniemi 2021, s. 60.

verkosto on laaja, ja näin ollen hän saa palvelun käytöstä eniten hyötyä irti. Alustayrityksen näkökulmasta suuri verkosto puolestaan lisää sen arvoa entisestään verrattuna siihen, mitä se olisi ilman verkostovaikutusta. Markkinoiden näkökulmasta tämä kehä on haastava kilpailun kannalta. Mikäli markkinoilla on jo yksi tai muutama suosiota saavuttanut alusta, käyttäjien siirtyminen toisille alustoille ja näin ollen kilpailu markkinoilla hankaloituu. Tämä on eittämättä otollinen ympäristö hallita ja luoda mielensä mukaisia toimintatapoja markkinoille, kun varteenotettavaa kilpailua on mahdollisesti vähemmän kuin perinteisillä, ei-alustaan perustuvilla markkinoilla.

2.2.2 Ydinalustapalvelut

Euroopan unionin sisämarkkinoiden kannalta keskeisiä alustoja ovat niin sanotut *ydinalustapalvelut*. Termi määritellään ehdotuksessa digimarkkinasäädökseksi. Kyseessä on keskeinen termi, sillä ainoastaan ydinalustapalveluksi määriteltävä alusta voi olla asetuksessa tarkoitettu *portinvartija*.³² Huomioon tulee ottaa, että pelkästään ydinalustapalveluksi määrittäminen ei vielä tee alustasta portinvartijaa. Tämä vaatii vielä tarkempaa yksittäistapauksittain tehtävää tarkastelua kunkin ydinalustapalvelun kohdalla. Tarkoituksena on rajata ehdotettu asetukset koskemaan soveltamisalaltaan ainoastaan tietyt kriteerit täyttäviä alustoja eikä alustataloutta ja sen tuhansia alustoja kokonaisuudessa.

Tämä johtuu siitä, että vain osalla alustoista on haitallinen ja merkittävä vaikutus sisämarkkinoiden toimintaan. Näiden ongelmien, esimerkiksi heikko kilpailullisuus ja hyvän kauppatavan vastaiset käytännöt, on havaittu ilmenevän kaikista selkeimmin digitaalisilla sisämarkkinoilla. Kyseiset alustat joko toimivat jo tavalla, joka ei ole hyväksyttävää sisämarkkinoilla tai niiden toiminta mitä todennäköisemmin johtaa siihen. Digimarkkinasäädöksellä on tarkoitus puuttua kyseisenlaiseen toimintaan, jotta sisämarkkinat pysyvät toimivina ja oikeudenmukaisina.³³

Ydinalustapalvelu ei pelkästään sanana vielä kerro paljoakaan siitä, minkälaiset alustat ja ennen kaikkea minkälaiset palvelut voisivat kuulua tulevan asetuksen soveltamisalaan, mikäli niiden katsottaisiin olevan portinvartijoita. Kyseessä täytyy olla keskeinen kuluttajille ja muille

---

³² kts. 5 luku *Portinvartijat*

³³ COM 2020/842 final, s. 2.

yrittäjille tarjottava palvelu. Asetusehdotuksessa tällaisiksi palveluiksi on tunnistettu ainakin

- (i) verkossa toimivat välityspalvelut,
- (ii) verkossa toimivat hakukoneet,
- (iii) verkkoyhteisöpalvelut,
- (iv) videonjakoalustapalvelut,
- (v) numeroista riippumattomat henkilöiden väliset sähköiset viestintäpalvelut,
- (vi) käyttöjärjestelmät,
- (vii) pilvipalvelut sekä
- (viii) mainontapalvelut

Kuten listauksesta huomataan, ydinalustapalvelun käsite kattaa laajan joukon eri tarkoituksiin kehitettyjä alustoja. Huoli markkinoiden toiminnasta ei koske ainoastaan perinteisempää kaupankäyntiin keskittynyttä toimintaa vaan myös esimerkiksi sosiaalisen median palvelut kuuluvat digimarkkinasäädöksen soveltamisalaan. Tämä ei liene yllätys nyky-yhteiskunnassa, jossa sosiaalisen median palveluiden tarjoajat ovat saavuttaneet valta-aseman omilla markkinoillaan ja niiden käyttäjämäärät käsittävät huomattavan osan väestöstä. Monella somealustalla ei ole enää kyse puhtaasti muiden käyttäjien kanssa viestimisestä. Sen sijaan palveluissa on kirjava joukko muitakin ominaisuuksia, joista alustan ylläpitäjä saa taloudellista hyötyä. Tällainen voisi olla esimerkiksi videontoistopalvelun premium-jäsenyys, jonka kautta käyttäjä sitoutetaan vahvasti kyseiseen alustaan eikä käyttäjäkunta jakaudu muihin vastaaviin alustoihin.

Toinen esimerkki, jolla on helppo havainnollistaa ydinalustapalvelun merkittävyyttä markkinoilla on verkossa toimivat hakukoneet. Väitän, että globaalisti yksi nimi nousee muiden ylitse puhuttaessa hakukoneesta. Google-haku on saavuttanut niin pysyvän aseman omilla markkinoillaan, että jopa hakukoneen käyttämisestä puhutaan useassa kielessä ”googlettamisena”. Merkitystä ei ole sillä, onko hakukone edes Googlen. Mikäli toinen alustayritys pyrkisi vastaavalla tuotteella markkinoille, sillä olisi edessään iso haaste. Google on ollut ensimmäisten joukossa kehittämässä tuotettaan ja näin ollen se on saanut sitoutettua

käyttäjät juuri omaan hakukoneeseensa.³⁴ Jotta uusi verkossa toimiva hakukone pääsisi lähellekään Googlen tasoa, sen tarjoaman palvelun tulisi todennäköisesti poiketa merkittävästi Googlen asettamasta standardista ja tarjota jotain uutta ja innovatiivista käyttäjille. Ilman tätä sitoutuneet käyttäjät tuskin kokevat saavansa tarpeeksi lisäarvoa hakukoneen vaihtamisesta, sillä samalla he menettävät myös verkostovaikutuksen käyttäjälle tuoneen arvon.

---

³⁴ Tässäkin esimerkissä huomataan se, että verkostovaikutus on hyvin keskeinen tekijä alustan menestymisen kannalta ja sen puute saattaa lamauttaa alustayrityksen.

3 Kielletyt kilpailunrajoitukset nykyisen sääntelyn mukaan

3.1 Unionin kilpailuoikeuden kehitys

Euroopan unionin oikeudessa on jo säännökset kielletyistä kilpailunrajoituksista. Sopimuksessa Euroopan unionin toiminnasta kielletään sekä horisontaaliset sekä vertikaaliset kilpailunrajoitukset. Näin ollen on perusteltava, miksi niin sanottujen portinvartijoiden liiketoimintaan ei voida riittävästi puuttua jo olemassa olevien säännösten pohjalta, ja toisaalta, miksi juuri portinvartijoihin kohdistetaan enemmän valvontaa kuin ei-alustayrityksiin, kuten esimerkiksi kivijalkamyymälöissä harjoitettavaan kaupankäyntiin.

Alustatalous on syntynyt teknologian kehityksen myötä. Jotta sen kilpailuoikeudellisia erityispiirteitä voidaan hahmottaa, tulee sitä verrata ei-digitaalisiin sisämarkkinoihin. Näiden markkinoiden ja niissä vallitsevien periaatteiden ymmärtäminen vaati puolestaan niiden kehityskulun tarkastelua. Tämän tutkimuksen osalta tarkastelussa kilpailuoikeuden relevantit osat ovat SEUT 101 sekä 102 artiklat.

Vuonna 1957 allekirjoitettiin ja 1. tammikuuta 1958 astui voimaan Euroopan talousyhteisön (ETY) perustamissopimus, joka tunnetaan nimellä *Roman sopimus*. Osapuolina oli kuusi valtiota (Saksa, Belgia, Ranska, Italia, Luxemburg sekä Alankomaat), joiden tarkoituksena oli lisätä talouskasvua sekä yhdentyä talouden osalta.³⁵ Tämä tarkoitti, että osapuolten välillä syntyi yhteismarkkinat, jolloin kauppapolitiikka siirtyi kansalliselta tasolta talousyhteisölle.³⁶ Taloudellisten tavoitteiden lisäksi tavoitteena oli myös, että kansalaisten elämänlaatu nousisi silloisesta tasosta ja valtioiden välit toisiinsa pysyisivät rauhallisina.³⁷

Toimiakseen yhteismarkkinat vaatii, ettei valtioiden välillä ole esteitä, jotka hankaloittavat kaupankäyntiä niiden välillä. Näin ollen Roman sopimuksella poistettiin tullit jäsenvaltioiden välisestä kaupasta ja mahdollistettiin tavaroiden, henkilöiden, palveluiden ja pääoman vapaa liikkuvuus. Näiden poistaminen auttoi osaltaan luomaan talousalueen, jossa yritykset pystyvät kilpailemaan vapaasti ilman, että esimerkiksi työvoiman hankkiminen muista yhtenäismarkkinoiden valtioista hidastaisi yrityksen kasvua tai tuotannon määrää, kun eri valtioiden kansalaisilta vaadittaisiin erilliset luvat maassa oleskeluun tai sinne saapumiseen.

---

³⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=LEGISSUM%3Axy0023&print=true>, viitattu 13.6.2022 (tiivistelmä asiakirjasta)

³⁶ Raitio 2016, s. 6–7.

³⁷ Akman 2015, s. 76.

Asiakkaille tämä puolestaan helpotti hyödykkeiden hankkimista oman valtion ulkopuolelta toisista sopimusvaltioista, kun niiden hintaan ei enää lisätty tullimaksuja.³⁸

Vuosikymmenten kuluessa Euroopan talousyhteisö sai uusia jäseniä ja ETY kasvoi huomattavasti. 90-luvulle tultaessa solmittiin Maastrichtin sopimus, jolla ETY yhdistettiin Euroopan yhteisöön (EY) ja Euroopan unioni perustettiin. Rooman sopimuksen tavoitteet ja lainsäädännölliset toimenpiteet eivät jääneet vain 50-luvun ohimeneväksi ilmiöksi. Vapaa liikkuvuus ja yhtenäiset sisämarkkinat säilyivät muutosten läpi perussopimuksista toiseen ja ne ovat edelleen Euroopan unionin keskeisiä pilareita.

Rooman sopimuksella perustetut yhteismarkkinat eivät toimi pelkästään sillä, että tullit poistetaan ja vapaa liikkuvuus mahdollistetaan. Yritysten toimintaa tulee sekä tukea että rajoittaa lainsäädännöllisin keinoin. Tästä johtuen Rooman sopimuksessa kiellettiin sekä kartellit (85 artikla) että määräävän markkina-aseman väärinkäyttäminen (86 artikla). Mikäli näitä kieltoja ei olisi, pahimmillaan valtioiden asettamien kaupan esteiden poistaminen johtaisi siihen, että yritykset luovat omia kaupan ja markkinoille pääsyn esteitä.³⁹ Kaikki nämä osatekijät yhdessä mahdollistavat sen, että sisämarkkinat säilyvät toimivina ja epäasiallista toimintaa ei sallita. Nykyisin Rooman sopimuksen säännökset kartelleista ja määräävän markkina-aseman väärinkäytöstä löytyvät SEUT 101 ja 102 artikloista.

SEUT 101 ja 102 artiklojen juuret johtavat siis vuosikymmenten taakse ja ne ovat sidoksissa unionin keskeisiin periaatteisiin. Alustalous on puolestaan viimeaikaisen kehityksen tulosta. Sen mahdollinen negatiivinen vaikutus unionin kaikista keskeisimpiin pilareihin tulee selvittää ja pyrkiä sen estämään haitallisia seurauksia. Tästä syystä on tarkasteltava sitä, onko näitä säännöksiä mahdollista soveltaa alustoihin ja mikäli on, voidaanko ainoastaan niillä suojella unionin sisämarkkinoita.

Tarkoituksena on, ettei digimarkkinasäädös rajoita SEUT 101 ja 102 artiklojen soveltamista. Sen sijaan asetuksella on tarkoitus täydentää näiden artiklojen luomaa turvaa sisämarkkinoiden toiminnalle.⁴⁰

---

³⁸ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=LEGISUM%3Axy0023&print=true>, viitattu 13.6.2022 (tiivistelmä asiakirjasta)

³⁹ Kuoppamäki 2018, s. 27–28.

⁴⁰ COM 2020/842 final, s. 16–17.

3.2 SEUT 101 artikla – vertikaaliset kilpailunrajoitukset

SEUT 101 artikla kieltää vertikaaliset kilpailunrajoitukset sisämarkkinoilla eli kyseessä on niin sanottu kartellikielto.⁴¹ Tällaisia rajoituksia ovat yritysten väliset sopimukset, yritysten yhteenliittymien päätökset sekä yritysten yhdenmukaistetut menettelytavat, mikäli niillä on vaikutusta jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Lisäksi edellytetään, että näiden rajoitusten tarkoituksena on tai ne voivat johtaa siihen, että kilpailu estyy, rajoittuu tai vääristää sisämarkkinoilla.

Nimenomaisesti artiklassa kielletään sopimukset, päätökset ja menettelytavat, joilla

- a) suoraan tai välillisesti vahvistetaan osto- tai myyntihintoja tai muita kauppaehtoja
- b) rajoitetaan tai valvotaan tuotantoa, markkinoita, teknistä kehitystä tai investointeja
- c) jaetaan markkinoita tai hankintalähteitä
- d) eri kauppakumppaneiden samankaltaisiin suorituksiin sovelletaan erilaisia ehtoja tavalla, joka asettaa kauppakumppanit epäedulliseen kilpailuasemaan
- e) sopimuksen syntymisen edellytyksenä on, että sopimuskumppani hyväksyy lisäsuoritukset, joilla ei niiden luonteen tai kauppatavan vuoksi ole yhteyttä sopimuksen kohteeseen.

Niin sanotussa Dyestuffs-tapauksessa⁴² unionin tuomioistuin määritteli, mitä yhdenmukaistetuilla menettelytavoilla tarkoitetaan. Tuomioistuimen mukaan:

”tarkoituksena on saattaa kyseisessä artiklassa annettujen kieltojen soveltamisalaan sellainen yritysten välisen yhteistoiminnan muoto, jolla korvataan tietoisesti kilpailun riskit yritysten välisellä käytännön yhteistyöllä ilman, että jouduttaisiin tekemään varsinaista sopimusta. Luonteensaakaan vuoksi yhdenmukaistettu menettelytapa ei täytä sopimuksen tunnusmerkistöä, vaan se voi olla seurausta muun muassa osapuolten toimintana näkyvästä yhteensovittamisesta. Vaikkei toiminnan samanlaisuutta voida sellaisenaan samaistaa yhdenmukaistettuun menettelytapaan, se voi kuitenkin olla siitä vahva indisio johtaessaan kilpailutilanteeseen, joka ei vastaa tavanomaisia markkinaolosuhteita ottaen huomioon tuotteiden luonne, yritysten merkitys ja määrä sekä kyseisten markkinoiden koko. Tämä pätee erityisesti, jos samanlainen toiminta antaa asianomaisille yrityksille mahdollisuuden pyrkiä hintatasapainoon eri tasolla kuin mihin kilpailutilanne olisi johtanut ja vakiinnuttaa saavutetut asemat yhteismarkkinoilla

⁴¹ Raitio & Tuominen 2020, s. 721 –723.

⁴² C-48/69, Imperial Chemical Industries Ltd. v. Euroopan yhteisöjen komissio

tuotteiden tosiasiallisen vapaan liikkumisen ja tavaroiden toimittajia koskevan kuluttajien vapaan valintaoikeuden kustannuksella.”⁴³

Artiklassa mainituista menettelyistä erityisesti yhdenmukaistettu toiminta on sellaista, joka voisi toteutua myös alustayritysten toiminnassa. Alustayritysten toiminta vaikuttaa usein olevan ulkoisesti hyvin samankaltaista eri yritysten välillä. Esimerkiksi kyytipalveluiden toiminta ei eroa merkittävästi toisistaan. Tästä syystä voi olla syytä pohtia, onko kyseessä yhdenmukaistettu toiminta.

Yhdenmukaistettu toiminta koostuu siis ainakin kahdesta elementistä. Ensinnäkin kyseessä on sellainen toiminta, jossa molemmat osapuolet ovat aktiivisia toimijoita. Pelkästään yksipuolinen halu yhdenmukaistaa toimintaa ei ole riittävää. Tällöin kyseessä ei voisi olla minkäänlainen yhteistyö yritysten välillä. Toisekseen toiminnan tulee olla tietoista ja tähdätä kilpailun rajoittamiseen. Se, kuinka suunnitelmallista tämän tähtäämisen täytyy olla, on arvioitu niin sanotussa *Sugar Cartel*-tapauksessa.⁴⁴ Tuomioistuin katsoi, että mitään nimenomaista suunnitelmaa ei vaadita vaan pelkkä yhteinen ymmärrys kultakin osapuolelta vaadittavista toimenpiteistä on riittävää.

SEUT 101 artikla ei sanamuotonsa puolesta rajaa alustayrityksiä soveltamisalansa ulkopuolelle. Alustaan pohjautuvasta liiketoiminnasta huolimatta alustayritykset harjoittavat liiketoimintaa, kuten perinteisetkin yritykset. Ne voivat tehdä esimerkiksi sopimuksia, joissa suoraan tai välillisesti vahvistetaan myynti- tai ostohintoja. Mikään ei estä sitäkään, etteikö alustayritys voisi tehdä tällaista sopimusta myös ei-alustayrityksen kanssa. Tämä johtuu siitä, ettei liiketoiminnan harjoittaminen alustayrityksessä pohjimmiltaan eroa perinteisistä yrityksistä merkittävästi. Loppujen lopuksi kaikkien yritysten tavoite on tuottaa mahdollisimman paljon voittoa, vaikka toteutustavat voivat erota hieman toisistaan.

On kuitenkin huomattava, että ydinalustapalveluille SEUT 101 artiklan mukaiset toimintatavat eivät välttämättä ole tarpeellisia. Digitaalinen toimintaympäristö eroaa perinteisestä siinä määrin, että samaan lopputulokseen voi päästä vähemmällä ”vaivalla”. Mikäli kyseessä on tarpeeksi merkittävä ja voimakas ydinalustapalvelu, se ei välttämättä edes tarvitse artiklan mukaisia sopimuksia päästäkseen haluamaansa pisteeseen digitaalisilla sisämarkkinoilla. Riittävää voi olla se, että alustayritys soveltaa toiminnassaan sellaisia toimintatapoja tai

---

⁴³ C-48/69, kohta 64 –67.

⁴⁴ C-40/73

algoritmeja, jotka jo itsessään nostavat yrityksen liikevaihtoa ja parantavat sen tekemää voittoa. Tällöin SEUT 101 artiklan soveltaminen realisoituu pahimmillaan vain harvoissa tapauksissa eikä sisämarkkinoiden kilpailullisuutta voida edistää tehokkaasti sen avulla. Näin ollen suuri joukko ydinalustapalveluiden tekemisistä uhkaisi jäädä täysin lainsäädännöllisen valvonnan ulkopuolelle. Tämä puolestaan tekisi ydinalustapalveluiden toimintatavoista sallittuja vaikkakin epäreiluja toimintatapoja.

Digimarkkinasäädöksen perusteluissa tämä nähdään ongelmallisena. Ei ole hyväksyttävää eikä tarkoituksenmukaista, että digitaalisilla sisämarkkinoilla on sallittua toimia epäasiallisesti- ja reilusti vain siitä syystä, ettei SEUT:n sanamuoto ja soveltamiskäytäntö taivu jokaiseen mahdolliseen tilanteeseen, joissa ydinalustapalvelu saattaa toimia harmaalla alueella. Tästä syystä SEUT tarvitsee tukea täydentävältä säädökseltä, joka paikkaa unionin kilpailuoikeudessa olevia porsaanreikiä, jotka syntyvät ainakin osittain teknologian kehityksestä ja sen aiheuttamasta muutoksesta elinkeinoelämässä.

3.3 SEUT 102 artikla – määräävän markkina-aseman väärinkäyttö

Sisämarkkinoilla kartellit eivät ole ainoa keino, joilla yritykset voivat toimia epäasiallisesti. Toinen tapa on *määräävän markkina-aseman väärinkäyttö*. Toisin kuin SEUT 101 artiklan kohdalla, määräävää markkina-asemaa voi käyttää väärin myös yksittäinen toimija. Kyseinen toiminta on kiellettyä SEUT 102 artiklan nojalla. Sen mukaan tällaisen aseman väärinkäyttöä on erityisesti:

- a) kohtuuttomien osto- tai myyntihintojen tai muiden kauppaehtojen suora tai välillinen määrääminen
- b) tuotannon, markkinoiden tai teknisen kehityksen rajoittaminen kuluttajien vahingoksi
- c) erilaisten ehtojen soveltaminen eri kauppakumppaneiden samankaltaisiin suorituksiin kauppakumppaneita epäedulliseen kilpailuasemaan asettavalla tavalla
- d) sopimuksen syntymisen edellytyksenä se, että sopimuspuoli hyväksyy lisäsuoritukset, joilla niiden luonteen vuoksi tai kauppataivan mukaan ei ole yhteyttä sopimuksen kohteeseen.

Huomiota tulee kiinnittää erityisesti siihen, ettei määräävä markkina-asema itsessään ole kiellettyä. On luonnollista, että markkinoille syntyy tilanne, jossa jokin toimija tai useampi toimija on vahvempi kuin muut. Tämä on seurausta esimerkiksi siitä, että yritys on onnistunut kehittämään sellaisen tuotteen, joka on joko ensimmäinen markkinoilla tai muusta syystä houkuttelevampi vaihtoehto kuluttajille kuin muut vastaavat tuotteet. Tämä on eittämättä yksi niistä tekijöistä, jotka kannustavat yrityksiä panostamaan tuotekehitykseensä ja uusiin innovaatioihin. Lisäksi suurimmalla osalla yrityksistä keskeinen ja pääasiallinen tavoite on voiton tuottaminen joko omistajilleen tai osakkeenomistajille. Näin ollen edes määräävän markkina-aseman tavoittelu ei itsessään ole kiellettyä eikä sen tavoittelua ole tarkoitukseen estää. Toisaalta tarkoituksena ei ole myöskään taata sitä, että määräävässä markkina-asemassa olevaa yritystä pienemmät toimijat pysyvät markkinoilla.⁴⁵ On luonnollista, että esimerkiksi kuluttajien mielestä huonoa laatua olevat tuotteet saattavat kadota kokonaan markkinoilta, kun niille ei ole kysyntää. Vasta toiminnan ollessa kyseisen aseman väärinkäyttöä voidaan alkaa tutkimaan sitä, tulisiko siihen soveltaa SEUT 102 artiklaa.⁴⁶ Yrityksellä on erityinen velvollisuus varmistua siitä, että sen toiminta ei johda tällaiseen väärinkäyttöön.⁴⁷

Luonnollisesti ensin on määriteltävä ne markkinat, joilla yrityksellä on määräävä markkina-asema. Artikla itsessään ei sisällä määritelmää, jonka mukaan määräävä markkina-asema voidaan todeta. Se määritellään tapauskohtaisesti ja näin ollen vaihtelee yrityksestä ja sen toimialasta riippuen.

Alustayrityksen määräävä markkina-asema on viime vuosina ollut melko paljon tutkimuksen kohteena. Yhtenä selittävänä tekijä lienee se, ettei SEUT 102 artikla määrittele tarkasti omaa soveltamisalaansa. Näin ollen digitaalisilla sisämarkkinoilla määräävän markkina-aseman saaminen ei automaattisesti rajaudu artiklan soveltamisalan ulkopuolelle. Kuten SEUT 101 artiklan kohdalla, myös 102 artiklaan pätee ajatus siitä, että alustayrityksen käytännön liiketoiminta ei juuri eroa perinteisistä yrityksistä. Näin ollen on täysin mahdollista, että myös alustayritys voisi saavuttaa määräävän markkina-aseman.

Syyskuussa 2022 unionin yleinen tuomioistuin arvioi tätä kysymystä *Googlen* (viralliselta nimeltään Google LLC) kohdalta. Google toimii informaatio ja viestintäteknologian alalla, ja

---

⁴⁵ C-413/14 P, kohta 133.

⁴⁶ Kuoppamäki 2020, VIII KILPAILUNRAJOITUKSET JA JULKISET HANKINNAT > 5. Määräävän markkina-aseman väärinkäyttö (e-kirja).

⁴⁷ C-322/81. kohta 57.

tunnetusti yksi sen kehittämistä tuotteista on alusta, joka toimii hakukoneena internetissä (*Google Search*). Googlen liiketoimintamalli perustuu pääasiassa maksuttomien tuotteiden ja palveluiden tarjoamiseen. Samalla yhtiön alusta kerää tietoa näistä käyttäjistä, jonka avulla hakukone myy mainoksia, jotka perustuvat kyseiseen dataan. Googlen tuotteisiin kuuluu myös Android-käyttöjärjestelmä, joka on komission mukaan asennettuna noin 80 % älypuhelimista Euroopassa heinäkuun 2018 tilastojen mukaan.

Tuomio koskee juuri kyseistä Android-käyttöjärjestelmää. Tuomion taustalla on tilanne, kun vuonna 2018 komissio sakotti Googlea määräävän markkina-aseman väärinkäytöstä. Väärinkäyttö ja kilpailun rajoittaminen ilmenivät kolmella tavalla.

Ensinnäkin Google on tehnyt puhelinvalmistajien kanssa sopimuksia (englanniksi *distribution agreement*), joissa se edellyttää näiden asentavan puhelimiin Google Search-hakukoneen sekä internetselaimen *Google Chromen*. Muutoin valmistajat eivät saisi lisenssiä Google sovelluskauppaan *Play Storeen*.

Toinen sopimus (englanniksi *anti-fragmentation agreement*) edellyttää, että valmistajat sitoutuvat asentamaan puhelimiin vain sellaisen Android-käyttöjärjestelmän version, jonka Google on itse hyväksynyt. Vasta tämän jälkeen valmistajat saavat käyttöönsä vaadittavat lisenssit hakukoneen ja sovelluskaupan asentamiseen.

Viimeinen sopimus (englanniksi *revenue share agreement*) estää valmistajia asentamasta Googlen kilpailevaa hakukonetta puhelimiin. Muutoin valmistajat eivät olisi oikeutettuja Googlen mainoksista saamiin tuottoihin.

Komissio katsoi, että näiden sopimusten tarkoituksena oli suojata ja vahvistaa Googlen määräävää markkina-asemaa, joka rikkoo SEUT 102 artiklan kieltoa kyseisen aseman väärinkäytöstä. Googlen saama sakko oli suurin koskaan määrätty sakko Euroopassa.

Kuten tästä yksittäisestä esimerkistä huomataan, SEUT 102 artiklaa voidaan soveltaa ydinalustapalveluun. Tämä ei kuitenkaan ratkaise digitaalisilla sisämarkkinoilla olevaa ongelmaa siitä, kuinka suurten ydinalustapalveluiden toimintaan voidaan puuttua. On tärkeää ymmärtää, että suuret ydinalustapalvelut eivät välttämättä saa määräävää markkina-asemaa digitaalisilla sisämarkkinoilla. Niiden vaikutusvalta syntyy muualta kuin markkinavoimasta. Tämä johtaa tilanteeseen, jossa yritykset pystyvät toimimaan sinänsä lainmukaisesti, mutta kuitenkin niin, että niiden toiminta haittaa muita sisämarkkinoiden toimijoita. Tämä ei ole kestävä tilanne markkinoiden kilpailullisuuden tai oikeudenmukaisuuden kannalta. Tämä on

huomioita myös digimarkkinasäädöksen valmistelussa. Asetuksen perusteluissa todetaan: ”komissio katsoi kuitenkin, että SEUT-sopimuksen 102 artikla ei ratkaise kaikkia portinvartijoihin liittyviä ongelmia, koska portinvartija ei välttämättä ole hallitseva markkinatoimija, eivätkä sen käytännöt välttämättä kuulu SEUT-sopimuksen 102 artiklan piiriin, mikäli osoitettavissa ei ole vaikutusta kilpailuun selkeästi määritellyillä merkityksellisillä markkinoilla.”⁴⁸

Sekä SEUT 101 ja 102 artiklan osalta ongelmallista ydinalustapalveluiden kohdalla on myös se, että niiden mukainen menettely vie aikaa ja se tapahtuu jälkikäteen. Digitaalisilla sisämarkkinoilla toimivat yritykset kehittyvät yhdessä teknologian kanssa, joten muutosnopeus on huomattavasti nopeampaa kuin perinteisillä markkinoilla. Lyhyessä ajassa ehtii tapahtumaan paljon ja markkinoiden kilpailullisuuden kannalta uhkaavia toimijoita tai toimintatapoja syntyy nopeammin kuin mihin nykyiset säännökset pystyvät reagoimaan. Näihin pitäisi pystyä reagoimaan lähes reaaliaikaisesti tai ainakin mahdollisimman pienellä viiveellä. Puuttuminen ei saisi myöskään jäädä kiinni siitä, että digitaalisten markkinoiden rakenteesta johtuen ydinalusta ei täytä SEUT 101 tai 102 artiklojen soveltamiskriteerejä.

Nykyiset kilpailunrajoituksia koskevat säännökset ovat siis lähtökohtaisesti toimivia, mikäli ydinalustapalvelu mahtuu niiden soveltamisalaan. Teknologian kehitys on johtanut siihen, etteivät nämä vuosikymmeniä vanhat käsitykset kilpailua haittaavista rajoituksista pysty kattamaan riittävällä tavalla ydinalustapalveluiden toimintaa. Näin ollen tarvitaan nimenomaista sääntelyä, joka täydentää nykyistä kilpailulainsäädäntöä.

---

⁴⁸ COM 2020/842 final, s. 8.

4 Kilpailuoikeudellisen sääntelyn lisääminen alustatalouden osalta

Euroopan unionin sisämarkkinoiden kilpailun suojeleminen on ollut tärkeä päämäärä jo vuosikymmenten ajan. Nykyisin kartellien kielto (SEUT 101 artikla) sekä määrävän markkina-aseman väärinkäytön kielto (SEUT 102 artikla) ovat keskeisiä keinoja, joilla sisämarkkinoiden toimintaa pyritään turvaamaan. Toimivat markkinat nimittäin edellyttävät, ettei kilpailu jää ainoastaan teoreettiseksi vaan yritykset pystyvät myös tosiasiasa kilpailemaan keskenään markkinoilla.⁴⁹ 2000-luvulle tultaessa SEUT:n säännökset ovat vaikuttaneet toimineen tarpeeksi hyvin. Markkinoilla on ajoittain esiintynyt kartelleja tai määrävän markkina-aseman väärinkäyttöä, mutta näihin on pystytty puuttumaan lainsäädännön puitteissa. Sisämarkkinat ovat pääsääntöisesti säilyneet kilpailullisina ja reiluinä niillä toimiville yrityksille. Viime vuosina asiantilan on havaittu muuttuneen huonompaan suuntaan digitaalisten sisämarkkinoiden osalta.

Ongelmat digitaalisilla sisämarkkinoilla liittyvät niiden kilpailullisuuden heikkenemiseen ja alustayritysten omaksumiin epäasiallisiin toimintatapoihin. Tämä ei luonnollisesti ole hyväksyttävää vaan siihen halutaan puuttua. Näin ollen komissio on päättänyt puuttua ongelmaan lainsäädännöllisin keinoin.

Joulukuussa 2020 komissio antoi parlamentille säädösehdotuksen kilpailullisista ja oikeudenmukaisista markkinoista digitaalisella eli digimarkkinasäädöksen. Säädöksellä on tarkoitus puuttua digitaalisilla sisämarkkinoilla toimivien portinvartijoiden toimintaan. Portinvartijat ovat säädöksessä tarkemmin määriteltyjä ydinalustapalveluita. Komissio nimeää yrityksen portinvartijaksi, mikäli yritys täyttää asetuksen perusteella asetetut raja-arvot. Näillä arvoilla mitataan ydinalustapalvelun vaikutusta sisämarkkinoihin (liikevaihto tai pörssi-arvo), sen toimimista tärkeänä yhdyskäytävänä yrityskäyttäjille (aktiivisten loppukäyttäjien määrä unionissa) sekä sen vakiintunutta ja kestäväää asemaa toiminnassaan (loppukäyttäjiä mittaava raja-arvo täyttyy kolmena viimeksi kuluneena tilikautena).

Mikäli komissio nimittää ydinalustapalvelun portinvartijaksi, sen tulee noudattaa digimarkkinasäädöksessä asetettuja velvoitteita. Komissio seuraa säännöllisesti niiden noudattamista ja yritystä voidaan rangaista, mikäli se ei pysty täyttämään velvoitteita.

---

⁴⁹ Kuoppamäki 2018. s. 42.

Ennen digimarkkinasäädöksen syntyä, alustatalouden asettamat vaatimukset (unionin) kilpailulainsäädännölle herätti keskustelua niin oikeustieteellisessä tutkimuksessa kuin muussakin talouteen keskittyneessä kirjallisuudessa. Kritiikki ei pääsääntöisesti ole kohdistunut nimenomaisesti digimarkkinasäädökseen, sillä se on vasta tuore kehitys unionin kilpailuoikeudessa. Alustatalouden vaikutukseen on kuitenkin kiinnitetty huomiota jo viime vuosikymmenen alussa, jolloin alustatalous oli jokseenkin erilainen ja sen merkittävyys oli vasta kasvussa.

4.1 Kritiikkiä sääntelyn lisäämisestä

Se, asettaako alustatalous erityisvaatimuksia kilpailuoikeuden soveltamiselle, onko herättänyt keskustelua puolesta ja vastaan. Keskustelu kulminoituu sen arviointiin, kuinka merkittävänä alustataloutta voidaan pitää kilpailun kannalta.

Ennen digimarkkinasäädösehdotuksen syntyä O'Connor esitti näkökulman, jonka mukaan alustatalouden merkittävyyttä ja vaikutuksia kilpailulle liioitellaan aivan liikaa. Liioittelu johtuu siitä, ettei markkinoita osata analysoida tai hahmottaa oikein. Hänen mukaansa:

Markkinoiden määrittely/analyysi staattisesta näkökulmasta, soveltamalla yksipuolista analyysia useampipuolisiin markkinoihin sekä ylikorostamalla verkostovaikutuksia ja big dataa johtaa siihen, että analyysista saadaan lopputulos, jossa Internet nähdään huomattavasti vähemmän kilpailullisempaan kuin se todellisuudessa on. Tämä virhearvio johtaa siihen, että kilpailuoikeuden normeja sovelletaan väärin. Tämä puolestaan johtaa näkökulmaan, josta katsoen kilpailuoikeus ei ole tarpeeksi tehokasta ja tarve uudelle nimenomaisesti alustataloutta koskevalla sääntelylle syntyy^{50,51}.

Tästä voitaneen olla hyvin eri mieltä nykyhetken ja -tiedon valossa. Kuten digimarkkinasäädösehdotuksen perusteluissa todetaan, markkinoilla on havaittavissa epäasiallista käytöstä. Tätä ei tietenkään voida hyväksyä ja siihen pyritään puuttumaan parhain mahdollisin keinoin. Puuttumisen tulisi tapahtua mahdollisimman ajoissa, vaikka toiminta ei olekaan lainsäädännön puitteissa rangaistavaa vaan pikemminkin harmaalla alueella. Mikäli tällaisen toiminnan annetaan jatkua liian pitkään, alustayritykset alkavat perustamaan

---

⁵⁰ Suomennettu englanninkielisestä alkuperäistekstistä.

⁵¹ O'Connor 2016, s. 3.

yritystensä toiminnan rakenteita harmaan alueen käytäntöjen mukaisesti.⁵² Pitkällä tähtäimellä tämä ei ole kestävä ratkaisu niin viranomaisten kuin yritystenkään puolesta. Viranomaisten näkökulmasta voi osoittautua hankalaksi lähteä muuttamaan toimialalla vankan aseman saaneita toimintatapoja varsinkin silloin, kun kyseinen toiminta ei varsinaisesti ole kiellettyä. Lisäksi lienee niin, että mitä kauemmin toimintaa katsotaan sormien läpi, sitä vaikeampi on perustella miksi se ei yhtä äkkiä olisikaan hyväksyttävää. Yrityksille puolestaan tällaisen muutoksen tekeminen saattaisi pahimmillaan hankaloittaa sen toimintaa peruuttamattomasti, mikäli harmaa alue muuttuu rangaistavuuden alueeksi eikä se kykene mukauttamaan toimintaansa uuteen toimintaympäristöön.

Toisaalta on tuotu esille myös näkökulma, jonka mukaan teknologian kehitys ei välttämättä vaikuta talouteen ja sen peruseräisiin niin valtavasti, että lainsäädäntöön tulisi tehdä muutoksia tai täysin uusia lisäyksiä. Sen sijaan teknologian kehityksen seurauksena huomiota tulisi kiinnittää enemmän eri intressien väliseen tasapainoiluun.⁵³ Teknologiaa ja innovaatioita tulisi tukea mutta toisaalta tätä ei voida tehdä kuluttajien kustannuksella. Se, miten tällainen tasapainoilu on mahdollista ilman muutoksia jo olemassa olevaan lainsäädäntöön tai asenteisiin ei käynyt ilmi.

Alustataloudelle nimenomaisen lainsäädännön puute saattaa aiheuttaa ongelmia, mikäli hyvin modernia ilmiötä pyritään tunkemaan vanhanaikaisiin käsityksiin perustuviin lainsäädännöllisiin rakenteisiin. Kilpailuoikeuden ulkopuolelta tästä on esitettävissä kotimainen esimerkki. Viime vuosina ruokalähettiläiden työoikeudellinen asema on noussut useamman kerran esiin muun muassa työneuvoston lausunnoissa ja aluehallintoviraston kannanotoissa. Kiista johtuu merkittävässä määrin siitä, että nykyinen työoikeudellinen perustus olettamukseen joko työntekijäasemasta tai yrittäjyydestä. Alustatalouden ruokalähettiläiset eivät mielekkäästi istu kumpaakaan kategoriaan. Tällöin lopputuloksena on lainsäädännöstä tehty tulkinta, jossa ei kyetä ottamaan huomioon käsillä olevaa asiaa todenmukaisena. Sen sijaan siitä tulee liian yksinkertaistettu versio, jossa alustataloudesta tulevat ominaispiirteet on täysin riisuttu pois. Ruokalähettiläiden kohdalla tämä näkyy siinä, että lainsäädännön mukaan heidät mitä todennäköisemmin katsottaisiin työsuhteisiksi, kun alustayrityksen näkökulmasta tarkoituksena ei ole käyttää työsuhteisia lähettejä. Kilpailuoikeuden alalla vastaavia ongelmia ilmenee varmasti, kun alustatalous kasvattaa osuuttaan taloudessa. Tämä on haastavaa

---

⁵² Koczetkow & Klimczuk 2022, s. 48–49.

⁵³ Surblytė-Namavičienė 2020, s. 270.

lainsäätäjän näkökulmasta, sillä tulevaisuuden ja siellä vastaan tulevien rajanveto-ongelmien ennustaminen on hankalaa, ellei jopa mahdotonta. Digitaalisten markkinoiden hankaluus sekä hienous on siinä, että ne kehittyvät ja reagoivat muutoksiin nopeasti.

Toisaalta tulkintaa siitä, että alustatalous tuo mukanaan suuria mullistuksia lainsäädäntöön ei pitäisi tehdä liian suurella mittakaavalla. Vaikka alustatalouden yritysten liiketoimintamallit eroavat joltain osin perinteisistä yrityksistä, tosiasiallinen käytännön toiminta saattaa olla hyvin samanlaista. Esimerkiksi hotellien varaaminen hotelliketjun oman varaussivuston kautta ja aikanaan sinne majoittuminen näyttää ulospäin hyvin samalta kuin majoitustoimintaan keskittyneen alustan kautta tehty varaaminen ja lopulta majoittuminen. Näin ollen pelkästään alustan pohjalta toimiminen ei vielä muodosta uusia riskejä kilpailulle.⁵⁴ Toiminnan samankaltaisuuden vuoksi pitänee ottaa huomioon myös se, miten alustayritysten mahdollinen ankarampi kohtelu on perusteltavissa. Yksistään digitaalisilla markkinoilla toimiminen ei vielä tarkoita, että alustayrityksiin tulisi suhtautua ankarammin kuin perinteisiin yrityksiin. Tämä saattaisi pahimmillaan johtaa kilpailun rajoittamiseen lainsäädännön kautta. Erilainen suhtautuminen voisi tulla kyseeseen esimerkiksi silloin, kun alustayritykset käyttävät hyväkseen lainsäädännöstä löytyvää porsaanreikää, jota on mahdollista hyödyntää jonkun alustatalouden ominaispiirteen vuoksi.

Digimarkkinasäädöksellä tällainen mahdollinen harmaa alue ja porsaanreiät saataisiin todennäköisesti minimoitua. Tällä hetkellä ydinalustapalveluiden kohdalla ongelmallista on se, etteivät ne välttämättä ole osana kartellia tai määräävässä markkina-asemassa, jolloin ne eivät myöskään voi väärinkäyttää kyseistä asemaa. Unionin alueella on esimerkkejä tapauksista, jolloin alustayritys on toiminut kilpailun vastaisesti⁵⁵, mutta sääntely ei ole tehokasta. Digitaalisten sisämarkkinoiden ongelmana ei nimittäin nähdä olevan kumpikaan edellä mainituista menettelyistä. Sen sijaan ongelma on toimintatavoissa, joita yritykset ovat omaksuneet. Niiden kautta portinvartijat pystyvät vähintäänkin harmaalla alueella toimien estämään muiden alustojen pääsyn markkinoille tai heikentämään kilpailua jo markkinoilla olevien yritysten kesken. Vaikka toiminta ei ole lailla kiellettyä, se ei ole myöskään asiallista.

---

⁵⁴ Katz 2015, s.1099.

⁵⁵ Viimeisimpänä esimerkkinä Googlen tuomio määräävän markkina-aseman väärinkäytöstä sovelluskaupan osalta (T-604/18).

Laajemmin koko alustatalouden ja siihen liittyvän sääntelyn osalta tulisi pitää mielessä *innovaatiot*.⁵⁶ Innovaatio voidaan määritellä monin tavoin, mutta esimerkiksi Tilastokeskus määrittelee sen seuraavasti:

*”Yrityksen innovaatio on uusi tai parannettu tuote tai liiketoimintaprosessi (tai niiden yhdistelmä), joka eroaa merkittävästi yrityksen aiemmista tuotteista tai prosesseista, ja jonka yritys on tuonut markkinoille tai ottanut käyttöönsä”*⁵⁷.

Alustatalouden itsessään ajatellaan olevan innovatiivista ja siinä toimivat yritykset tekevät paljon työtä uusien innovaatioiden eteen. Tämä johtunee muun muassa siitä, että digitaalinen toimintaympäristö vaatii jatkuvaa kehitystä eikä tuotteen kehittämisen jälkeen voi jäädä laakereille lepäämään. Innovaatiot vaativat paljon luovuutta, joka puolestaan kärsii liiallisista rajoituksista. Tällaisia rajoituksia voidaan asettaa esimerkiksi lainsäädännön kautta. Näin ollen syntyy tilanne, jolloin alustatalouden eteenpäin vievä voima on vastakkain sääntelyn kanssa.⁵⁸ Vaikka digimarkkinasäädös koskee ydinalustapalveluiden kilpailuun liittyviä toimia, tulisi pitää mielessä, ettei sääntely tukehdu liiaksen näiden yritysten valmiuksia kasvaa ja kehittyä innovaatiotoiminnan kautta.

Digimarkkinasäädöksen osalta sen asettamat velvoitteet ovat herättäneet huolta nimenomaan innovaatioiden kannalta. Taloustieteen näkökulmasta joukko asiantuntijoita on ottanut kantaa sen puolesta, että asetuksen velvoitteiden⁵⁹ tulisi olla selkeämpiä, jotta niiden juridinen epävarmuus ei aiheuta haittaa innovaatioille ja mahdollisesti jopa jäädytä niitä. Heidän mukaansa parempi keino olisi, että ensin säädettäisiin pienempi joukko velvoitteita, jotta portinvartijoilla olisi juridisesti selkeämpi kuva velvoitteista. Vasta saatujen kokemusten jälkeen listaa velvoitteista voitaisiin laajentaa.⁶⁰ Yritykset eivät nimittäin jatkokehitä innovaatiota, mikäli on epävarmaa voiko kyseistä tuotetta tai palvelua tarjota ilman lainsäädännön rajoituksia tai ilman tietoa siitä, onko se täysin lainsäädännön vastainen. Tämä olisi täysin turhaa resurssien tuhlaamista.

---

⁵⁶ Mattila 2018, s. 12.

⁵⁷ [Tilastokeskus 2022](#), viitattu 1.11.2022

⁵⁸ Mattila 2018, s. 12.

⁵⁹ Digimarkkina-asetuksen velvoitteet on laadittu niin, että niiden sanamuoto on melko avoin ja näin ollen niitä voidaan soveltaa laajemmin erilaisiin käytäntöihin ja toimintatapoihin. Osa velvoitteista on myös sellaisia, että niiden voidaan yksittäistapauksissa myöhemmin tarkentaa siitä, mitä ne olisivat asetuksen sanamuodon mukaisesti.

⁶⁰ Cabral & Haucap 2021, s. 12.

4.2 Miksi alustatalous tarvitsee omia kilpailuoikeudellisia säännöksiä?

Euroopan unionin kanta kilpailuoikeudellisen sääntelyn kohdistamiseen nimenomaan alustatalouteen on selvä, sillä digimarkkinasäädös on tullut voimaan lokakuussa 2022.⁶¹ Muita nimenomaisia kannanottoja on löydettävissä esimerkiksi jäsenvaltioiden kansallisten viranomaisten antamina. Suomessa valtioneuvosto otti kantaa komission antamaan ehdotukseen digimarkkinasäädöksestä seuraavasti:

Valtioneuvosto suhtautuu myönteisesti asetusehdotuksen tavoitteisiin lisätä digitaalisten palveluiden avoimuutta yritys- ja kuluttajaloppukäyttäjille sekä edistää pienempien alustayritysten markkinoille pääsyä ja kuluttajien valintamahdollisuuksia digitaalisessa toimintaympäristössä. Lähtökohtaisesti digitaalisen toimintaympäristön sääntelyn tulisi perustua yleissääntelylle. Valtioneuvosto kuitenkin pitää asetusehdotusta perusteltuna, koska portinvartijoina toimivien yritysten ydinalustapalveluita käyttävien yritysten ja kuluttajien kohtaamiin ongelmiin ei ole mahdollista puuttua riittävän tehokkaasti sisämarkkinoilla esimerkiksi nykyisten kilpailu- tai kuluttajansuojalainsäädännön keinoin.⁶²

Digitaalisia markkinoita koskevalla säädöksellä puututaan portinvartijoiden sopimattomiin käytäntöihin, jotka eivät kuulu EU:n nykyisten kilpailusääntöjen piiriin, tai joita ei aina voida tehokkaasti torjua esimerkiksi siitä syystä, että kilpailulainsäädäntöä sovelletaan jälkikäteen ja tapauskohtaisesti. Kilpailusääntöjen nojalla tapahtuva puuttuminen ei myöskään välttämättä ole riittävän nopeaa digitaalisille markkinoille ominaisen nopean muutosvauhdin ja kilpailunrajoitusten selvittämiseen tarvittavan ajan pituuden vuoksi. Digitaalisia markkinoita koskevalla säädöksellä minimoidaan näin ollen tällaisten sopimattomien käytäntöjen haitallisia rakenteellisia vaikutuksia etukäteen ilman että rajoitetaan EU:n mahdollisuuksia puuttua asiaan jälkikäteen EU:n nykyisten kilpailusääntöjen täytäntöönpanon valvonnan avulla.⁶³

Näin ollen myös Suomen kanta tulevaan digimarkkinasäädökseen on hyvin positiivinen. Kansallinen lainsäädäntömme ei sisällä säännöksiä, joissa asetusehdotuksen tavoitteisiin voitaisiin päästä. Asetus toisi siten selvyyttä myös kotimaisille digitaalisille markkinoille, joissa

---

⁶¹ Asetus tulee voimaan 20. päivänä sen jälkeen, kun se on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä ja sitä aletaan soveltaa kuuden kuukauden kuluttua sen voimaantulosta.

⁶² Valtioneuvoston kirjelmä U 6/2021 vp.

⁶³ Valtioneuvoston kirjelmä U 6/2021 vp, s. 8.

toimii nykyisellään suuria ja merkittäviä alustayrityksiä, jotka voitaisiin mahdollisesti nimetä portinvartijoiksi.

Kirjallisuudessa merkitystä nimenomaisen kilpailuoikeudellisen sääntelyn tueksi on annettu jo aikaisemmin käsitellylle verkostovaikutukselle. Alustataloudessa verkostovaikutus on merkittävä tekijä alustayritysten liiketoiminnan ja niiden arvon kannalta.⁶⁴ Sen puute hankaloittaa alustayrityksen toimintaa huomattavasti, sillä käyttäjät sitoutuvat herkästi tiettyyn alustaan ja vetävät puoleensa uusia käyttäjiä.⁶⁵ Tällöin todellinen kilpailu tapahtuu verkostovaikutuksen omaavien yritysten välillä. Mikäli verkostovaikutus on vain muutamalla yrityksellä, kilpailua ei tosiasiaassa synny. Tästä syystä kilpailuoikeudellinen sääntely nimenomaisesti alustayritysten osalta on tarpeen. Verkostovaikutusta on niin leimallisesti osa alustayrityksiä, että sen vaikutus kilpailuun tulee ottaa huomioon.

Markkinoiden näkökulmasta tämä kehä on haastava kilpailun kannalta. Mikäli markkinoilla on jo yksi tai muutama suosiota saavuttanut alusta, käyttäjien siirtyminen toisille alustoille on epätodennäköisempää ja näin ollen kilpailu markkinoilla hankaloituu. Ensimmäisenä markkinoille pääseminen ja käyttäjien sitouttaminen saattaa siis jo itsessään muodostaa markkinoille pääsyn esteen.⁶⁶ Tämä on eittämättä otollinen ympäristö alustayrityksille hallita ja luoda mielensä mukaisia toimintatapoja markkinoilla, kun varteenotettavaa kilpailua on mahdollisesti vähemmän kuin perinteisillä, ei-alustaan perustuvilla (sisä)markkinoilla. Tästä syystä digimarkkinasäädös on tarpeellinen. Se ottaa huomioon verkostovaikutuksen tuomat haasteet alustayritysten välisessä kilpailussa ja velvoitteiden kautta näihin pyritään vaikuttamaan proaktiivisesti.

Alustatalouden nimenomaista kilpailuoikeudellista sääntelyä voisi perustella myös alustojen selviämisen kautta. Olemassa olevien säädösten noudattaminen sellaisenaan voisi Demaryn mukaan johtaa siihen, että alustayritysten liiketoimintamalli asettaisi ne huonompaan asemaan kuin ei-alustayritykset.⁶⁷ Aikaisemmin alustayritykset olivat siinä käsityksessä, ettei niiden tarvitse noudattaa kilpailulakeja (unionin tai kansallisia) sillä ne koskevat ainoastaan

---

⁶⁴ Ilmarinen & Koskela 2015, s. 156 – 157.

⁶⁵ Mäihäniemi 2021, s. 60.

⁶⁶ Smith & Healey 2020 s. 225.

⁶⁷ Tämä ei rajoitu pelkästään kilpailuoikeudellisiin säädöksiin vaan myös muualta lainsäädännöstä tulevat velvoitteet voisivat rasittaa alustan toimintaa kohtuuttomasti. Esimerkiksi majoitusta järjestävän alustan tulisi huolehtia yksityisasunnon paloturvallisuudesta, vaikka asunto ei ole alustan omistuksessa. Hotellit huolehtivat tästä ilman kohtuuttomia kustannuksia, sillä huoneet ovat niiden omaisuutta eikä velvoite tule niille yllätyksenä.

”perinteisiä” yrityksiä.⁶⁸ Tämä puhunee sen puolesta, että kyseisillä saattaisi olla tarkoituksena rakentaa toiminta niin, ettei se mene esimerkiksi SEUT 101 tai 102 artiklan soveltamisalaan.

Kaikki eivät kuitenkaan näe alustatalouden kilpailuoikeudellista sääntelyä täysin mustavalkoisesti. On myös mahdollista, että jo olemassa olevia säännöksiä sovelletaan myös alustayrityksiin, mutta vanhoja periaatteita niiden soveltamisesta täytyisi hieman tarkastella uudelleen.⁶⁹ Tämä lienee hyvä ajatus, mutta vain osittain. Digimarkkinasäädöksen tarkoituksena on täydentää jo olemassa olevaa unionin kilpailuoikeutta. Näin ollen se ei pois sulje esimerkiksi SEUT 101 tai 102 artiklojen soveltamista ydinalustapalvelujen toimintaan markkinoilla. Näiden artiklojen soveltamista alustataloudessa on tutkittu viime vuosina ja myös säädösehdotuksessa ne on otettu huomioon. Pelkästään niiden varassa toimiminen ei ole riittävää, jotta digitaaliset sisämarkkinat pysyisivät kilpailullisina ja reiluina. Kartellin kielto ja määräävän markkina-aseman väärinkäytön kielto eivät ole dynaamisia säännöksiä käytännön soveltamisen kannalta.⁷⁰ Digitaalisen toimintaympäristön kannalta tämä on ongelmallista, sillä yleisen elämäkokemuksen mukaan teknologia kehittyy huimaa vauhtia. Näin ollen digitaalisessa ympäristössä esiintyviin ongelmiin⁷¹ tulisi pystyä puuttumaan mahdollisimman nopeasti ja mieluusti jopa ohjaamaan yrityksiä ennen kuin toimintatavat muodostuvat ongelmaksi.

4.3 Pro et contra - digimarkkinasäädös

Digimarkkinasäädöksen perusteluissa on otettu huomioon asetuksen tarpeellisuutta kyseenalaistavia mielipiteitä. Ei niinkään yllättäen verkkoalustat itse olivat kannassaan skeptisiä. Perusteluissa todetaan: ”useimmat suuret verkkoalustat ja niitä edustavat järjestöt kyseenalaistivat uuden portinvartijasäännösten tarpeen.”⁷² Pienet ja keskisuuret alustat puolestaan kannattivat uutta asetusta. Tämän mielipiteiden eron voisi ajatella tukevan digimarkkinasäädöksen tarpeellisuutta. On ymmärrettävää, että suuret verkkoalustat eivät haluaisi asetusta, jonka myötä niiden toiminta mitä todennäköisemmin joutuu komission

---

⁶⁸ Demary 2015, s. 14 – 15.

⁶⁹ Russo & Stasi 2016, s. 9 – 10.

⁷⁰ COM(2020) 842 final, s. 16 – 17.

⁷¹ Ongelmia ei esiinny pelkästään kilpailuoikeudenalalla vaan esimerkiksi verkkoalustoilla harjoitettavaan rikolliseen toimintaan tulisi mielestäni puuttua jo silloin, kun ongelmia havaitaan. Digitaalisen ympäristön dynaamisuuden vuoksi pienetkin ongelmat voivat kasvaa isoiksi ja juurtua alan toimintavoiksi. Jälkikäteen niihin puuttuminen voi osoittautua hankalaksi ja isoksi projektiksi.

⁷² COM 2020/842 final, s. 8.

tarkastelun alaiseksi. Sen lisäksi niiden tulisi alkaa noudattamaan velvoitteita, jotka väistämättä muuttavat isojen ydinalustojen toimintaa. Isot alustat huomauttavat, että portinvartijan (joita kyseiset velvoitteet tulisivat koskemaan) käsite on myös liian laaja. Asetuksen määritelmän sijaan tilannetta tulisi arvioida tapauskohtaisesti ja SEUT 102 artiklan rajoissa. Pienempien alustojen kohdalla asetus puolestaan toisi helpotusta digitaalisten sisämarkkinoiden tilanteeseen, jossa vahvin pieni osa toimijoista pystyy määrittelemään toimintatavat ja -mallit.

Kirjallisuudessa esitetyt uuden lainsäädännön vastaiset mielipiteet ovat jokseenkin ymmärrettäviä. Vielä muutamia vuosia sitten alustatalouden merkittävyyden ennustaminen on ollut vaikeaa. Koronapandemia on varmasti osaltaan vaikuttanut siihen, että palveluiden käyttäminen ja hyödykkeiden hankkiminen siirtyi yhä enemmän digitaalisten alustojen varaan, kun kivijalkamyymälät ja muut palvelun tarjoajat eivät voineet harjoittaa toimintaansa normaalisti. Moni alustatalouden merkittävyyttä aliarvioinut ei tietenkään ole pystynyt ennustamaan pandemian tyyppistä muuttujaa.

Kritiikki on lähtökohtaisesti sinänsä perusteltua. Nimenomainen kilpailulainsäädäntö tuo rasitteita ydinalustapalveluille, joita muilla yrityksillä ei ole. Näin ollen tällaisen lainsäädännön tuleekin olla huolellisesti mietittyä ja ennen kaikkea hyvin perusteltua. Mikäli olisi mahdollista jatkaa jo olemassa olevien säännösten ja periaatteiden mukaan, tilanne olisi jossain määrin yhdenvertainen perinteisten ja digitaalisten markkinoiden kohtelun välillä.

Tämä ei kuitenkaan ole nykytilanteessa realistista. Digimarkkinasäädöksen ehdotuksessa tuodaan esille se, että nykyisin digitaalisilla sisämarkkinoilla toimii noin 10 000 alustaa. Poiketen perinteisistä markkinoista, digitaalisilla markkinoilla näistä yrityksistä vain kourallinen menestyy ja pääsee vaikuttavaan asemaan. Nämä menestyjät ovat asemassa, jossa ne lähestulkoon sanelevat markkinoiden toimintatavat. Niiden ei tarvitse välittää piene mmistä alustoista tai kilpailulainsäädännöstä, sillä ne eivät tee mitään lain vastaista. Näin ollen asetus, jolla komissiolle annetaan toimivalta ohjata ja valvoa portinvartijoita velvoitteiden kautta, on tarpeellinen nykyisessä toimintaympäristössä.

Toivottavaa on, että digimarkkinasäädös edistää kilpailullisuutta digitaalisilla sisämarkkinoilla ja auttaa kitkemään epäasiallisia ja kilpailua haittaavia toimintatapoja. Tilanne, jossa tietyt yritykset toimisivat jatkuvasti harmaalla alueella, on kestävä sekä kuluttajien että muiden toimijoiden kannalta. Itse pohdin sitä, että mitä tämä tarkoittaisi innovaatioiden kannalta. Digitaalisilla markkinoilla ja teknologia-alalla innovaatiot ovat yksi kasvua luovista tekijöistä.

Mikäli portinvartijat saisivat jatkaa eloaan SEUT 101 ja 102 artiklojen soveltamisalan ulkopuolella, markkinoille pääsy olisi pahimmillaan lopullisesti estetty uusilta, innovatiivisilta yrityksiltä. Portinvartijoilla itsellään ei myöskään välttämättä olisi kannustinta sijoittaa varojaan tai muita resursseja innovaatiotyöhön. Lopulta digitalisaation ja teknologian kehityksen tuomat edut eivät olisikaan houkuttelevia, kun kehitys kulkee joko hitaasti tai polkee paikallaan. Kuluttajan näkökulmasta yksitoikkoiset markkinat eivät houkuttele kuluttamaan ja yritysten liikevaihto pienenee. Tällöin olisi entistä vähemmän resursseja käytettäväksi innovaatioihin ja alustan kehitykseen. Jälleen kuluttajien mielenkiinto voisi laskea. Näin pitkälle menevä spekulatio on tosin turhaa, sillä digimarkkinasäädös (toivottavasti) on riittävä portinvartijoiden toiminnan ohjaamiseen.

Kirjallisuudessa yksi painavimmista argumenteista uuden kilpailulainsäädännön puolesta vaikutti olevan verkostovaikutus. Ilmiönä se on jossain määrin ollut jo olemassa aikaisemminkin, mutta nyt digitaalisten alustojen aikakaudella se on kasvanut merkitystään huomattavasti ja vaikuttaa olevan keskeinen osa alustayritysten liiketoimintaa sekä vaikuttaa siihen, menestyykö yritys vai ei. Verkostovaikutus vaikuttaa voimakkaasti siihen, mikä palvelun arvo on käyttäjälle ja tämä vaikuttaa siihen, mikä yrityksen arvo on.⁷³ Digimarkkinasäädöksen perusteluissa puhutaan ydinalustapalveluiden omaavan merkittävää verkostovaikutusta, johon on hankalaa puuttua pelkästään nykyisen lainsäädännön keinoin. Kun kyse ei ole varsinaisesti sellaisesta asiasta, jota voidaan mitata esimerkiksi markkinavoiman keinoin mutta jolla yritykset tosiasiasa kilpailevat keskenään, tulee se huomioida sopivalla tavalla kilpailulainsäädännössä. Näin ollen digimarkkinasäädös on mielestäni hyvä ratkaisu kyseisen ilmiön kaitsemiseen sisämarkkinoilla.

---

⁷³ Ilmarinen & Koskela 2015, s. 156 – 157.

5 Portinvartijat

5.1 Määritelmä ja nimeäminen portinvartijaksi

Asetusehdotuksen soveltamisala koskee sellaisia ydinalustapalveluita, joiden voidaan katsoa olevan *portinvartijoita* digitaalisilla sisämarkkinoilla. Termillä portinvartija voidaan yleisesti viitata tilanteisiin, joissa yritys käyttää väärin määräävää markkina-asemaansa estämällä muiden yritysten pääsyä markkinoille.⁷⁴⁷⁵ Asetuksessa portinvartijalla ei kuitenkaan tällaisia määräävässä markkina-asemassa olevia yrityksiä vaan nimenomaisesti digimarkkinasäädöksessä tarkemmin määriteltyjä alustatalouden toimijoita, myöskin digimarkkinasäädöksessä nimenomaisesti määriteltyjä ydinalustapalveluita.

Portinvartijoiden olemassaolo digitaalisilla sisämarkkinoilla aiheuttaa suurta huolta siitä, että markkinoiden toimintaa eivät tosiasiassa ohjaa lainsäädännöstä tulevat suuntaviivat tai yritysten itsesääntelyyn perustuvat hyvät käytännöt. Sen sijaan massiiviset ja vaikutusvaltaiset alustayritykset toimivat vielä tällä hetkellä jokseenkin harmaalla alueella, joka syntyy teknologian nopeasta kehityksestä ja lainsäädännön verkkaisesta muutosvauhdista. Käytännössä tämä saattaa pahimmillaan johtaa siihen, että portinvartijat nimensä mukaisesti ovat markkinoille pääsyn esteenä (ikään kuin niiden sisäänpääsyportin vartijana) ja ne pystyvät sanelemaan muille yrityksille, miten markkinoilla toimitaan ja mitä niille pääseminen edellyttää. Kuluttajille tämä näyttäytyy mitä todennäköisemmin korkeina hintoina sekä kohtuuttomina käyttö- tai sopimusehtoina. Digimarkkinasäädöksen kohdalla teknologian aiheuttamat muutostarpeet markkinoilla tiedostetaan. Tästä syystä portinvartijaksi nimeämisen kriteerien kynnsarvoja tulee voida muuttaa, jotta asetus pysyy käyttökelpoisena. Näin ollen komissiolle annetaan valta antaa delegoituja säädöksiä, joissa kynnsarvoja voidaan muuttaa asetuksen voimaantulon jälkeenkin.⁷⁶

Asetuksen ollessa vielä ehdotusvaiheessa, yhtäkään portinvartijaa ei ole vielä nimetty. Nimeämisen perusteet tulevat olemaan asetuksen II luvun 3 artiklassa. Digimarkkinasäädöksen tullessa voimaan vastuu portinvartijoiden nimeämisestä tulee olemaan komissiolla. Nimeämisvastuun antamista komissiolle perustellaan sillä, että näin varmistetaan asetuksen

---

⁷⁴ Kuoppamäki 2018, s. 415.

⁷⁵ Kotimainen esimerkki tällaisesta toiminnasta on 1990-luvun lopulta, kun komissio antoi päätöksen Kesko Oy:n tekemä kauppa Tuko Oy:n kanssa. Komissio katsoi, että Keskon jo entuudestaan vahva asema Suomen päivittäistavarakauppariikinoilla oli omiaan siihen, että kaupan myötä se pystyisi toimimaan portinvartijana, ja näin ollen estämään muiden toimijoiden pääsyn markkinoilla. (*Asia N:o IV/M.784 — Kesko/Tuko*).

⁷⁶ COM 2020/842 final, s. 20.

tehokas soveltaminen portinvartijoihin, kun komissio pystyy nimeämään ne suoraan objektiivisten kriteerien täytyessä.⁷⁷ Epäily portinvartijan asemasta voi tulla komission tietoon kahdella tavalla. Ensisijaisesti ydinalustapalvelun tulisi itse tarkkailla omaa asemaansa, ja mikäli se ylittää asetuksessa asetetut kynnsarvot, tulee sen tehdä asiasta ilmoitus komissiolle kolmen kuukauden kuluessa. Mikäli näin ei toimita, komissiolla on itsenäinen oikeus nimittää ydinalustapalvelu portinvartijaksi, jos komissio havaitsee kynnsarvojen ylittyneen. Kynnsarvojen tulee täytyä kolmessa eri kategoriassa: *merkittävä vaikutus sisämarkkinoihin, tärkeä yhdyskäytävä yrityskäyttäjille loppukäyttäjien tavoittamiseksi sekä vakiintunut ja kestävä asema toiminnassa tai se on ennakoitavissa.*

Pääsääntöisesti kriteerien täytyessä komissio nimeää ydinalustapalvelun ylläpitäjän portinvartijaksi. Tästä voidaan kuitenkin poiketa, mikäli kriteerien määrälliset raja-arvot ylittänyt ydinalustapalvelun tarjoaja pystyy esittämään riittävän pätevät perustelut siitä, ettei se raja-arvojen ylittämisestä huolimatta täytä portinvartijoiden objektiivisia kriteerejä. Tällöin komissio ei nimeä yritystä suoraan portinvartijaksi vaan asiassa tehdään lisätutkimus. Todistustaakka siitä, ettei raja-arvojen täytyminen tee ydinalustapalvelusta portinvartijaa on kyseisen alustan ylläpitäjällä. Lisätutkimuksessa komission tulee ottaa huomioon ainoastaan sellaiset tekijät, jotka vaikuttavat suoraan portinvartijaksi nimeämistä koskeviin kriteereihin (merkittävä vaikutus sisämarkkinoihin, tärkeänä yhdyskäytävänä toimiminen sekä vakiintunut ja kestävä asema toiminnassa).

---

⁷⁷ COM 2020/842 final, s. 19.

Kuva 1. Edellytykset portinvirtijaksi nimeämiselle

5.1.1 Merkittävä vaikutus sisämarkkinoihin (3 artikla 1 kohta a alakohta)

Ensimmäinen portinvirtijaksi määrittelemisen kriteereistä on ydinalustapalvelun merkittävä vaikutus sisämarkkinoihin. Merkittävyyttä mitataan (alusta)yrityksen liikevaihdolla. Sen voidaan katsoa olevan tarpeeksi merkittävää, mikäli;

- vuotuinen liikevaihto Euroopan talousalueella (ETA) on vähintään 6,5 miljardia euroa kolmen viimeksi kuluneen tilikauden aikana **tai**
- keskimääräinen pörssi-arvo tai vastaava käypä markkina-arvo oli vähintään 65 miljardia euroa viimeksi kuluneen tilikauden aikana **ja**
- ydinalustapalvelu toimii vähintään kuudessa jäsenvaltiossa.

Merkittävä vaikutus sisämarkkinoihin on mielenkiintoinen kriteeri, sillä se tuo välittömästi mieleen määrävän markkina-aseman, joka on ennestään tunnettu käsite unionin kilpailuoikeudessa. Ne eivät kuitenkaan ole synonyymejä keskenään, sillä merkittävä vaikutus ei vielä tarkoita yrityksen olevan vaikuttavammassa asemassa kuin muut toimijat samoilla markkinoilla. Ydinalustapalvelun vaikutusta ei siis verrata toisiin ydinalustapalveluiden vastaavaan seikkaan vaan tarkastelussa on sen omat tekijät liikevaihdosta, markkina-arvosta ja toiminnan laajuudesta unionissa. Kuten aikaisemmin todettiin, myös alustayritys voi saavuttaa

määrävän markkina-aseman ja siihen voidaan soveltaa SEUT 102 artiklaa määrävän markkina-aseman väärinkäytämisestä. Suuriin ja voimakkaasti markkinoita ohjaileviin alustayrityksiin ei kuitenkaan aina voida soveltaa SEUT 102 artiklaa yksinkertaisesti siitä johtuen, ettei yrityksellä ole määrävää markkina-asemaa. Sen puute puolestaan ei tarkoita, etteikö kyseinen yritys voisi omata suurta vaikutusvaltaa markkinoihin ja sen toimintatapoihin. Tämä johtuu digitaalisten sisämarkkinoiden luonteesta. Tilannetta voidaan kuvata rakenteelliseksi kilpailuongelmaksi, joka puolestaan jakautuu kilpailuun kohdistuviin rakenteellisiin riskeihin sekä rakenteelliseen markkinoiden kilpailullisuuden puutteeseen.⁷⁸ Nämä ovat sellaisia ongelmia, joihin unionin voimassa oleva kilpailulainsäädäntö ei pysty puuttumaan, sillä se ei tunnista digitaalisten sisämarkkinoiden kaikkia ominaispiirteitä. Lisäksi näiden markkinoiden nopea kehitys vaikeuttaa entisestään ongelmiin puuttumista.

Näin ollen merkittävä vaikutus sisämarkkinoihin on tarpeellinen ja merkittävä kriteeri portinvartijoiden määrittelyssä. Yleisen elämäkokemuksen perusteella merkittävä vaikutus markkinoihin ja muiden liiketoimintaa harjoittavien toimijoiden asemaan tai markkinoille pääsyyn on mitattavissa liikevaihdon perusteella. Mikäli liikevaihto olisi pientä, ei yrityksellä olisi todennäköisesti paljoakaan valtaa markkinoilla esimerkiksi toimintatapojen luomisessa tai muunlaisessa arvovaikuttamisessa muihin yrityksiin. Lisäksi liikevaihdon pysyessä korkeana vähintään kolmen vuoden (tilikauden) ajan, yrityksellä on mahdollisuus juurtua toimintatapoineen markkinoille. Digitaalisilla sisämarkkinoilla merkittävä vaikutus on riittävän matala kynnyksellä, jotta digimarkkinasäädös on tarkoituksenmukaista säätää. Mikäli vaadittaisiin määrävää markkina-asemaa, kilpailuoikeudellinen harmaa alue pysyisi nykyisenlaisena. Asetuksen on tarkoitus täydentää jo olemassa olevaa kilpailulainsäädäntöä eikä SEUT 102 artiklan mukailu portinvartijoiden määrittelyssä toteuttaisi tätä tavoitetta. Tällöin lähinnä toistettaisiin jo olemassa olevia säännöksiä, joiden on todettu olevan lähestulkoon tehottomia digitaalisten sisämarkkinoiden kilpailullisuuden säilyttämisessä ja epäasiallisten toimintatapojen kitkemisessä.⁷⁹

Merkittävän vaikutuksen kannalta ydinalustapalvelun toiminnan laajuus unionissa on myös yksi vaikutuksen merkittävyyden indikaattoreista. Yrityksen tulisi harjoittaa toimintaa vähintään kuudessa jäsenvaltiossa, jotta ydinalustapalvelu voisi olla portinvartija. Tällä hetkellä se olisi noin ¼ unionin jäsenvaltioista. Yksittäiselle ydinalustapalvelulle tämä mahdollistaa jo

---

⁷⁸ Koski 2020, s. 3.

⁷⁹ COM 2020/842 final, s. 16.

melko laajan alueen, jolla harjoittaa omaa toimintaansa ja sitä kautta vaikuttaa muihinkin alustayrityksiin. Lisäksi toiminta kuudessa jäsenvaltiossa tarkoittaa jo merkittävää määrää käyttäjiä, joista monet ovat kuluttajia yrityskäyttäjien lisäksi. Käyttäjämäärä yhdistettynä suureen liikevaihtoon ETA:ssa on merkki potentiaalista muuntaa käyttäjämäärä rahaksi.⁸⁰ Huomattavaa on, että kyseessä on ainoastaan vähimmäismäärä. Todellisuudessa portinvartijat voivat toimia jokaisessa jäsenvaltiossa ja evätä markkinoille pääsyn koko unionin alueella sekä levittää mahdollisesti kilpailua haittaavia käytäntöjä koko unionin kattavalle alueelle.

5.1.2 Tärkeänä yhdyskäytävänä toimiminen (3 artikla 1 kohta b alakohta)

Liikevaihto ei yksinään riitä siihen, että ydinalustapalvelun voisi katsoa olevan portinvartija. On täysin mahdollista, että digitaalisilla sisämarkkinoilla toimii useampia alustayrityksiä, jotka ovat liikevaihdolla mitattuna menestyneitä. Se ei vielä luo sellaista asemaa, jolla voisi estää muiden yritysten pääsemistä markkinoille. Portinvartijan asema vaatii myös *loppukäyttäjien* ”viemistä” muilta markkinoilla toimivilta tai sinne haluavilta alustoilta.

Tärkeäksi yhdyskäytäväksi määrittelemisen tehdään käyttäjien lukumäärän perusteella. Nämä kynnysarvot ovat samat kaikille ydinalustapalveluille niiden toimialasta riippumatta. Vaatimus täyttyy, kun ydinalustapalvelulla on:

- kuukausittain yli 45 miljoonaa unioniin sitoutunutta tai unionissa sijaitsevaa aktiivista loppukäyttäjää **ja**
- vuosittain yli 10 000 unioniin sijoittautunutta aktiivista yrityskäyttäjää viimeksi kuluneen tilikauden aikana.

Käyttäjämäärän vaatimukset vaikuttavat melko kohtuullisilta ja jopa matalilta, kun tarkoituksena on määritellä vaikutusvaltaisessa asemassa olevia yrityksiä. Tällä hetkellä Euroopan unionin väkiluku on 447,7 miljoonaa henkilöä⁸¹, joten kuukausittaisten aktiivisten loppukäyttäjien määrä on vajaa 10 % koko unionin asukkaista. Huomioon tulee ottaa se, että kyse on vähimmäismäärästä. Näin ollen alustayritysten loppukäyttäjien määrä ja vastaavasti vaikutusvalta sisämarkkinoilla voi olla huomattavasti suurempi kuin noin 10 prosenttia unionin väestöstä. Näkökulmaa saa esimerkiksi tarkastelemalla Suomen käyttäjämääriä erinäisten

⁸⁰ COM 2020/842 final, s. 19.

⁸¹ Euroopan unioni, viitattu 1.8.2022

ydinalustapalveluiden osalta. Näistä erityisesti sosiaalisen median palvelut ovat yleisesti mielenkiintoa herättäviä, ja kynnys niiden käyttämiseen on pienempi kuin esimerkiksi maksullisen hyödykkeen hankkimiseen tähtäävät ydinalustapalvelut. Esimerkiksi tammikuussa 2022 4.73 miljoonaa suomalaista käytti sosiaalisesti mediaksi laskettavaa palvelua.⁸² Facebook on samaisena ajankohtana kerännyt 2,5 miljoonaa suomalaista käyttäjää, videonjakopalvelu Youtube 4.73 miljoonaa, kuvajakopalvelu Instagram 2,4 miljoonaa sekä pikaviestisovellus Snapchat 1.4 miljoonaa suomalaista käyttäjää.⁸³ Kuten tilastoista huomataan, jo pelkästään suomalaisten käyttäjien määrällä voidaan parhaimmillaan saavuttaa 10 prosenttia vaadittavien loppukäyttäjien vähimmäismäärästä. Suomen ollessa väkiluvultaan melko pieni valtio, ei liene kovinkaan epätodennäköistä, etteikö väkiluvultaan suuremmissa jäsenvaltioissa kuten Saksassa ja Ranskassa suosiota saavuttava sosiaalisesti mediaksi laskettava ydinalustapalvelu ylittäisi 45 miljoonan aktiivisen loppukäyttäjän rajaa helposti. Toisaalta rajan mataluus ei ole huono seikka. Tämä mahdollistaa sen, että jo varhaisessa vaiheessa pystytään havaitsemaan sellaiset alustayritykset, joilla on potentiaalia nousta portinvartijan asemaan. Lisäksi raja on matala ainoastaan sellaisille yrityksille, jotka pystyvät tosiasiasa omalla käytöksellään häiritsemään digitaalisten sisämarkkinoiden toimintaa. Vähemmän suosittujen alustojen kohdalla tämä ei luonnollisesti ole relevantti huoli.

5.1.3 Vakiintunut ja kestävä asema toiminnassa (3 artikla 1 kohta c alakohta)

Liikevaihdon ja käyttäjämäärien lisäksi on olemassa vielä kolmas kriteeri, jonka tulee täytyä portinvartijan aseman saavuttamiseksi. Vakiintunutta ja kestävä asemaa ei tarkastella edellisten kohtien tapaan matemaattisten lukujen kautta. Sen sijaan tämän kriteerin täyttymistä peilataan siihen, kuinka pitkään b alakohdassa määritelty tärkeänä yhdyskäytävänä toimiminen on ollut käsillä. Mikäli b alakohdan kynnysarvot ovat täytyneet kunakin kolmena viimeksi kuluneena tilikautena, kolmaskin kriteeri täyttyy. Tällöin ydinalustapalvelulla voidaan katsoa olevan vakiintunut ja kestävä asema toiminnassa.

---

⁸² [Data Reportal 2022](#), viitattu 1.8.2022

⁸³ [Data Reportal 2022](#), viitattu 1.8.2022

5.2 Epäasialliset käytännöt ja heikko kilpailullisuus

Tarvetta digimarkkinasäädökselle on perusteltu sillä, että digitaalisilla sisämarkkinoilla on havaittu ongelmallisiksi koettuja toimintatapoja, jotka ymmärrettävästi pyritään kirkemään pois markkinoilta. Asetuksen perusteluissa mainitaan hyvän kauppatavan vastaiset ja epäreilut käytännöt, jotka vaikeuttavat muiden yritysten toimintaa sisämarkkinoilla. Perusteluissa ei syvennyttä paljoakaan siihen, mitä nämä käytännöt voisivat olla. Kansainvälisesti on kuitenkin noussut esille ongelmia, jotka alustayritysten pääsääntöisesti globaalista toiminta-alueesta johtuen ilmenevät todennäköisesti myös unionin digitaalisilla sisämarkkinoilla.

Toisaalta on hyvä muistaa, että reiluus on subjektiivinen kokemus ja siten epämääräinen määre käytäntöjen arvottamiseen.⁸⁴ Näin ollen puhuttaessa jonkun käytännön olevan epäasiallista, asiaa tulee tarkastella laajemmasta näkökulmasta. Digitaalisilla sisämarkkinoilla tämä tarkastelu voidaan tehdä pienten yritysten näkökulmasta. Ei liene kohtuutonta ajatella, että sinällään portinvartijan asemassa oleminen olisi epäreilua ja väärin. Vastaavasti portinvartijan lähi-ilmiö *määrävä markkina-asema* ei ole vielä itsessään moitittavaa.⁸⁵ Reiluus joutuu koetukselle vasta siinä vaiheessa, kun tätä asemaa käyttää väärin. Näin ollen portinvartijan käytäntö on sitä todennäköisemmin epäasiallinen- ja reilu, mitä voimakkaampi negatiivinen vaikutus sillä on pienempiin digitaalisilla sisämarkkinoilla toimiviin yrityksiin tai kuluttajiin. Tämä ei ole enää subjektiivinen kokemus reiluudesta vaan havaittavissa myös objektiivisesta näkökulmasta.

Yhdysvalloissa Uber on ollut esillä useamman kerran, kun yrityksen markkinatoimintaan on jouduttu puuttumaan. Yritystä syytettiin muun muassa saalistushinnoittelusta, jolla se pyrki ajamaan perinteisiä taksipalveluita tarjoavia yrityksiä pois markkinoilta tarjoamalla omaa palveluaan selkeästi alhaisemmilla hinnoilla. Kyseinen keplottelu on huomattavasti helpompaa alustaan perustuvalle yritykselle kuin perinteiselle, sillä esimerkiksi työntekijöiden palkat eivät aiheuta paineita pitää hintoja korkeampana. Uber ei nimittäin työllistä kuskejaan työsuhteessa, vaan se ainoastaan yhdistää kuskin ja matkustajan toisilleen.⁸⁶

---

⁸⁴ Mäihäniemi 2020, s. 97.

⁸⁵ C-322/81. kohta 57.

⁸⁶ Joukkokanne 2022

Uberin toimintaa on käsitelty myös Euroopan unionin alueella. Asiassa C-434/15 oli kyse Uberin väitetystä vilpillisestä kilpailusta. Unionin tuomioistuin sai ennakkoratkaisupyynnön Barcelonan kauppatuomioistuimelta (*Juzgado de lo Mercantil n° 3 de Barcelona*). Ennakkoratkaisupyynnön ei sinänsä liity kilpailuoikeuteen, sillä kyseessä oli SEUT 56⁸⁷ soveltamista koskeva pyyntö. Tuomiosta kuitenkin selviää, kuinka Uber on käyttäytynyt markkinoilla.

Asiassa asianosaisia olivat Elite Taxi (Barcelonan kaupungin taksinkuljettajien ammatillinen järjestö) sekä Uber Systems Spain (Uber Technologies Inc. alainen yhtiö). Kuten yleisesti on tunnettua, Uber tarjoaa alustan (sovellus), jonka kautta ei-ammattimaiset kuljettajat tarjoavat omalla ajoneuvollaan kyytejä niitä tarvitseville sovelluksen käyttäjille. Kuljettajana toimiminen ei vaadi toimilupia tai hallinnollisia lupia.⁸⁸ Elite Taxi nosti kanteen, jossa se muun muassa syytti Uberin rikkovan voimassa olevia taksiliikennöintiä koskevia sääntöjä sekä sen toiminnan olevan espanjalaisen vilpillisestä kilpailusta annetun lain (*Ley 3/1991 de Competencia Desleal*) mukaista harhaanjohtavaa käytäntöä ja vilpillistä kilpailua. Luonnollisesti kantaja vaati Uberia lopettamaan tämän toiminnan ja pidättäytymään siitä myös vastaisuudessa.

Kesäkuussa 2022 Uberia ja myös kuljetuspalveluita tarjoavaa *Lyfiä* vastaan nostettiin joukkokanne Yhdysvaltain Kalifornian osavaltiossa. Kanteessa kuvataan laajemmin näiden yhtiöiden toimintaa kuin Elite Taxi-tapauksessa. Kun kyseessä on etenkin Uberin osalta globaali yhtiö, voitaneen digimarkkinasäädöksen ehdotuksessa mainittuja käytäntöjä hakea myös EU:n ulkopuolelta. Lisäksi asetusehdotuksessa huomautettiin, että yhtiöt saattavat ottaa käyttöön haitallisia käytänteitä useissa eri valtioissa jopa globaalilla tasolla. Kanteessa väitetään, että yhtiöt muun muassa käyttäytyvät epäasiallisesti markkinoilla (*Unlawful, Unfair, And Fraudulent Business Practices*).

Ensinnäkin näillä kahdella yhtiöllä väitetään olevan duopoli, jossa yhtiöt jakavat keskenään arviolta 61 miljardin dollarin markkinat joukkokyytipalvelujen tarjoajina. Kyseessä on siis

---

⁸⁷ ”Jäljempänä olevien määräysten mukaisesti kielletään rajoitukset, jotka koskevat muuhun jäsenvaltioon kuin palvelujen vastaanottajan valtioon sijoittautuneen jäsenvaltion kansalaisen vapautta tarjota palveluja unionissa. Euroopan parlamentti ja neuvosto voivat tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen ulottaa tämän luvun määräykset koskemaan myös sellaisia palvelujen tarjoajia, jotka ovat kolmannen maan kansalaisia, mutta jotka ovat sijoittautuneet unioniin.” SEUT 56 artikla

⁸⁸ Kanne on nostettu vuonna 2014 ja lainsäädäntö on saattanut muuttua tältä osin jäsenvaltioissa. Esimerkiksi Suomessa Uberin vetäytyi markkinoilta, sillä tuolloin voimassa ollut lainsäädäntö ei mahdollistanut yhtiön liiketoimintaa Suomessa vaadittavien taksilupien vuoksi, joiden määrää oli rajoitettu. Vuoden 2018 taksilainuudistuksen jälkeen yhtiö on palannut Suomen markkinoille.

merkittävät toimijat. Huomionarvoista on myös se, että Euroopan unionin on väkiluvultaan vain noin 100 000 suurempi kuin Yhdysvallat.

Kantajat väittävät, että vastaajat käyttävät hyväkseen vahvaa markkina-asemaansa, ja sen myötä asettavat vertikaalisia kilpailunrajoituksia.⁸⁹ Käytännössä yritykset eivät anna kuskiensa määrittää kyydin hintaa. Sen sijaan ne määrittelevät hinnan, joka kuskien on pakko pyytää asiakkailta.⁹⁰ Tämänlainen hintojen määrittely vahingoittaa alustan käyttäjiä, kyydittäviä sekä kuskeja, sillä se nostaa asiakkaiden maksamia taksoja, että alentaa kuskiensa saamaa korvausta. Mikäli kuskit saisivat hinnoitella vapaasti oman taksansa, markkinat pysyisivät kilpailullisempina. Tämä johtaisi puolestaan siihen, että hinnat pysyisivät edullisimpina asiakkaille.

Yhtiöiden väitetään sopineen keskenään kilpailun rajoittamisesta toistensa välillä. Yksi näistä keinoista on pysyttää kuljettajien palkat matalina. Kanteessa tätä kuvataan seuraavasti:

One of these practices is to keep driver compensation so low when measured on a per-ride basis that drivers have no choice but to participate in game-like compensation packages that offer drivers a premium payment if, for example, they can complete a certain number of trips within a short period of time (such as a weekend). These practices are designed to make it harder for Uber and Lyft drivers, nominally independent contractors, to switch between ride-hailing platforms based on which would pay them more.

Kanteessa tähän toimintatapaan suhtaudutaan hyvin kielteisesti. Kantajat viittaavat Yhdysvaltain kilpailulainsäädäntöön, jonka tarkoituksena on varmistaa reilu kilpailu markkinoilla. Yksi reiluuden ilmenemistavoista on yritysten oikeus tehdä liiketaloudellisia päätöksiä itsenäisesti ja ilman toisen yrityksen vaikutusta. Merkitystä ei ole sillä, kuinka suuresta yrityksestä on kyse, sillä kyseinen oikeus koskee kaikkia liiketoimintaa harjoittavia suurista yhtiöistä yksityisyrittäjiin (englanniksi *business*).⁹¹ Uberin ja Lyftin osalta kantajat huomauttavat erityisesti, että ne eivät ole missään vaiheessa pitäneet kuskejaan työntekijöinä. Sen sijaan ne ovat lausuneet useamman kerran julkisuudessa, että kuljettajat ovat yksityisyrittäjiä (englanniksi *independent contractor*), jolle alustayhtiöt ainoastaan tarjoavat

---

⁸⁹ Kalifornian osavaltion kilpailulainsäädännön määritelmän mukaisesti, joka on sisällöllisesti lähellä SEUT 101 artiklaa.

⁹⁰ Kaliforniassa tämä on *per se* kiellettyä Cartwright Act:n mukaan.

⁹¹ Joukkokanne 2022, kohta 12.

sovelluksen kuljetusten järjestämiseen. Näin ollen yritysten toiminta on erityisen moitittavaa, kun se kohdistuu ennen kaikkea toisiin liiketoimintaa harjoittaviin, yksityisyrittäjiin. Kyseessä on siis vertikaalinen kilpailunrajoitus eikä työntekijöihin kohdistuva epäasiallinen toiminta.

Vastaajien väitetään tavoittelevan korkeampaa liikevaihtoa ja ennen kaikkea tuottoa näiden kilpailunrajoitusten kautta. Käytännössä rajoitus ankkuroituu yhtiöiden kehittämien alustojen algoritmeihin. Alustataloudessa juuri algoritmit ovat tyypillinen yhtiön toiminnan keskiössä oleva ”tuote”, jonka ympärille alusta ja liiketoiminta rakennetaan. Kantajat väittävät, että kantajat ovat hienosäätäneet algoritminsa niin, että ne pystyvät arvioimaan erittäin tarkasti sen, kuinka paljon maksava asiakas on enimmillään valmis maksamaan kyydistä, ennen kuin asiakas harkitsee toisen kyytipalvelun käyttämistä tai kyydin tilaamista ylipäätään. Toinen esimerkki algoritmin hyödyntämisestä epäasialliseen toimintaan on jo edellä kuvattu kuskien sitouttaminen tiettyyn yhtiöön palkkiojärjestelmän kautta.

Sen arvioiminen milloin algoritmien hyödyntäminen menee epäasiallisen toimintatavan rajan yli tai rajoittaa kilpailua ei kaikissa tapauksissa ole helppoa. Mikäli digitaalisilla sisämarkkinoilla esiintyisi samantyyppistä toimintaa, kun kanteessa väitetään, osa toimintatavoista ei välttämättä olisi selkeästi epäasiallisen puolella. Huomioon tulee ottaa myös se, että kilpailun kannalta pidetä haitallisena sellaista yritysten välistä yhteistyötä, joka edesauttaa innovaatioita ja taloudellista tehokkuutta.⁹² Varsinkin alustayritysten osalta tämä voi olla niiden puolesta puhuva argumentti monessa punnintatilanteessa. Alustojen luonteesta teknologisenä toimijana seurannee helposti se, että niiden mahdollinen yhteistyö muiden kanssa on etenkin innovaation näkökulmasta hyödyllistä. Toki räikeästi kilpailun vastaiset käytännöt eivät voi piiloutua innovatiivisuuden taakse. Mikäli kanteen vastaajat olisivat todellisuudessa kehittäneet algoritmeja, joilla ne käytännössä rajoittavat kuskiensa palkkioiden kehittymistä tai siirtymistä toisiin vastaaviin alustoihin, kyseessä on todennäköisesti kilpailunrajoitus.

---

⁹² Marty & Pillot 2021, s. 4.

6 Portinvartijoille asetetut velvollisuudet

Mikäli ydinalustapalvelu nimitetään portinvartijaksi, sille syntyy velvollisuus noudattaa digimarkkinasäädöksessä säädettyjä toimintatapoja. Näin ollen velvoitteet ovat luonteeltaan *ex-ante*, sillä niiden tarkoituksena on välttää epäasiallisen ja kilpailua haittaavan toiminnan syntyminen eikä rangaista siitä vasta jälkikäteen, kun seuraukset ovat jo syntyneet.⁹³ Ne löytyvät asetuksen III luvusta. Asetuksen 5 artiklassa näitä vaatimuksia on asetettu kahdeksan kappaletta. Lisäksi 6 artiklassa on säädetty sellaisista portinvartijoiden velvoitteista, joita voidaan vielä tarkentaa. Näitä velvoitteita on yksitoista kappaletta. Velvoitteiden noudattaminen koskee 3 artiklan 7 kohdan mukaisesti sellaista komission portinvartijaksi nimittämää yritystä, johon portinvartija kuuluu ja joista komissio on luetellut yrityksessä tarjottavat merkitykselliset ydinalustapalvelut.

Velvoitteen täyttämiseksi ei ole riittävää, että portinvartija ainoastaan näennäisesti pyrkii tekemään joitain oman käytöksensä korjaamiseksi. 7 artiklassa edellytetään, että 5 ja 6 artiklan velvoitteiden täyttämiseksi tehdyt toimenpiteet ovat myös tosiasiasa tehokkaita, jotta velvoitteiden tavoitteet saavutetaan. Lisäksi portinvartijan tulee myös varmistaa, ettei kyberturvallisuutta, kuluttajansuojaa tai tuoteturvallisuutta koskevaa lainsäädäntöä rikota.

Velvoitteita tullaan soveltamaan kaikkiin sellaisten yritysten käytäntöihin, jotka komissio on nimennyt portinvartijaksi. Merkitystä ei ole sillä, minkä muotoinen käytäntö tai toimintatapa on (esimerkiksi sopimusperusteinen, kaupallinen, tekninen tai muu käytäntö). Tämä on tarpeellista, jotta ei synny mahdollisuutta kiertää digimarkkinasäädöksen velvoitteita. Ottaen huomioon digitaalisten sisämarkkinoiden ja siellä toimivien yritysten luonteen nopeasti muuttuvina ja kehittyvinä organisaatioina, näin laaja soveltamisala on perusteltua. Muutoin lienee hyvin mahdollista, että nyt olemassa olevia käytäntöjä muutettaisiin sen verran, että ne jäisivät tiukemman sääntelyn ulkopuolella. Samalla koko digimarkkinasäädöksen tarkoitus ja hyöty vesittyisi hetkessä.

Komissio perustelee velvoitteita sillä, ettei käytettävissä ole vaihtoehtoisia tai vähemmän rajoittavia toimenpiteitä, joilla olisi mahdollista puuttua portinvartijoiden nostattamiin huolenaiheisiin. Lisäksi tarkoituksena on, että velvoitteet eivät rajoita toimintaa enemmän kuin on tarpeen. Ne kohdistuvat ainoastaan hyvän kauppatavan vastaiseksi koettuihin käytäntöihin

---

⁹³ Cabral & Haucap ym. 2021, s. 10.

sekä rajoittavat vastaavien käytäntöjen kehittämistä tulevaisuudessa.⁹⁴ Asetuksen perusteluiden mukaan nämä velvoitteet ovat tarpeellisia, jotta portinvartijoiden tarjoamat ydinalustapalvelut pystytään säilyttämään sekä oikeudenmukaisina että kilpailullisina. Näin ollen pystytään vähentämään riskiä siitä, että portinvartijoiden omaksumat epäasialliset käytännöt aiheuttaisivat haitallisia vaikutuksia digitaalisilla sisämarkkinoilla. Tämä hyödyttää loppukäyttäjien lisäksi koko yhteiskuntaa⁹⁵.

6.1 Portinvartijoiden velvoitteet (5 artikla)

III luku alkaa asetuksen 5 artiklalla, jossa portinvartijaksi nimetyllä ydinalustapalvelulla asetetaan velvoitteet, joita sen tulee noudattaa toiminnassaan. Kuten aikaisemmin todettiin, nämä velvoitteet koskevat käytännössä kaikkia portinvartijan toimintatapoja, jotka vaikuttavat sen toimintaan digitaalisilla sisämarkkinoilla.

Ensimmäinen velvoite koskee henkilötietojen suojaa. Ydinalustapalvelut eivät saa yhdistellä hallussaan olevia henkilötietoja muista palveluistaan tai kolmansien osapuolten kautta saamiinsa henkilötietoihin tai kirjata loppukäyttäjää muihin palveluihin henkilötietojen yhdistämiseksi. Tällainen toimintatapa on kuitenkin sallittua, mikäli loppukäyttäjällä on ollut valinnanmahdollisuus sallia henkilötietojen käsittely ja hän on antanut siihen suostumuksensa yleisessä tietosuojasetuksessa (2016/679) tarkoitetulla tavalla. Tämä velvoite on erittäin relevantti, kun tarkastellaan alustataloudessa yleisesti esiintyviä piirteitä. Moni alustayritys myy tai sen liiketoiminta perustuu muulla tavoin nimenomaan niin sanottuun *big dataan*.⁹⁶ Henkilötiedot ovat siis keskeinen osa digitaalisia sisämarkkinoita. Niiden hyödyntäminen liiketoiminnassa voi helposti johtaa epäasialliseen tai kilpailua haittaavaan toimintaan. Kyseessä on arvokas data, josta yritykset maksavat paljon.⁹⁷

Seuraavat viisi artiklan velvoitteista koskevat ydinalustapalvelun ja sen yrityskäyttäjien välistä suhdetta. Toisen velvoitteen mukaan portinvartijan tulee mahdollistaa alustan yrityskäyttäjille

⁹⁴ COM 2020/842 final, s. 22 –23.

⁹⁵ COM 2020/842 final, s. 22.

⁹⁶ Big datan ajatellaan nykyisin olevan yritysten ”raakamateriaalia”, jonka varaan ne perustavat liiketoimintansa. Nykyteknologian avulla dataa on entistä helpompaa kerätä, varastoida ja jalostaa kaupallisiin tarkoituksiin. Kilpailuoikeudessa tämä on herättänyt keskustelua, sillä yritykset jalostavat datan nimenomaan kaupallisiin tarkoituksiin ja kilpailevat sillä keskenään. (Sivinski & Okuliar ym. 2017, s. 199- 201.) Henkilötietojen näkökulmasta tämä herättää luonnollisesti huolta, sillä yritykset keräävät tietoja usein hyvin laajasti ja ajoittain henkilö ei itse edes ymmärrä olevansa tietojenkeruun kohteena.

⁹⁷ Kuoppamäki 2018, s. 20.

se, että ne voivat tarjota loppukäyttäjille samoja tuotteita sekä palveluita eri hinnoin ja ehdoin kolmannen osapuolen ylläpitämällä alustalla kuin millä yrityskäyttäjä tarjoaa niitä portinvartijan alustalla. Tämä velvoite voisi realisoitua esimerkiksi verkkokauppojen kohdalla. Suuri verkkokauppa voisi pyrkiä verkostovaikutuksen kasvattamiseen siten, että se pakottaisi verkkokauppa-alustalla tuotteitaan myyvän yrityksen sitoutumaan vain kyseiselle alustalla myymiseen. Tällöin yrityskäyttäjän lisäksi sen asiakkaat ohjautuisivat ainoastaan portinvartijan verkkokauppaan. Muiden verkkokauppa-alustojen olisi hankala kilpailla portinvartijan kanssa, sillä niillä olisi hankaluuksia saada itselleen yrityskäyttäjiä sekä niiden asiakkaita. Se, että yrityskäyttäjät saavat vapaasti päättää markkinapaikkansa, omat hintansa ja ehtonsa pitää markkinat kilpailtuina sen sijaan, että ne olisivat vain portinvartijoiden varassa. Tämä myös mahdollistaa sen, että kuluttajat ovat paremmassa asemassa, kun palveluiden hinnat muodostuvat kilpailun kautta eikä lähes pelkästään portinvartinvartijan sanelemina.

Kolmannen veloitteen myötä portinvartijan tulee antaa yrityskäyttäjille mahdollisuus mainostaa tarjouksia sellaisille loppukäyttäjille, jotka se on hankkinut ydinalustapalvelun kautta. Näiden loppukäyttäjien kanssa yrityskäyttäjä saa myös tehdä sopimuksia riippumatta siitä, käyttääkö yrityskäyttäjä ydinalustapalvelua tähän tarkoitukseen vai ei. Portinvartijan tulee myös taata yrityskäyttäjälle pääsy ja käyttömahdollisuus sisältöön, tilauksiin, ominaisuuksiin, tai muihin tuotteisiin yrityskäyttäjän ohjelmistosovellusta käyttäen silloinkin, kun loppukäyttäjät ovat hankkineet kyseiset tuotteet yrityskäyttäjältä käyttämättä portinvartijan ydinalustapalvelua. Mielestäni tämäkin velvoite edistää kilpailua samalla tavalla kuin edellisen veloitteen verkkokauppaesimerkki. Portinvartija ei voi puuttua kilpailun luonnolliseen toteutumiseen estämällä yrityskäyttäjiltä ydinalustapalvelun tietyt sovellukset, joiden perusteella yrityskäyttäjä pystyy paremmin arvioimaan tuotteiden ja palveluidensa sisältöä sekä hintoja. Sen sijaan sille tulee kysynnästä ja tarjonnasta syntyvä paine kehittää parempia palveluita sekä asettaa kuluttajia houkuttelevat hinnat.

Neljäs velvoite turvaa nimenomaisesti yrityskäyttäjää portinvartijan epäasiallisilta käytännöiltä. Velvoite takaa sen, ettei portinvartija saa estää tai rajoittaa yrityskäyttäjää viemästä epäasialliseksi kokemaansa toimintatapaa asianomaisen viranomaisen käsiteltäväksi. Näkisin, että tämä velvoite turvaa edellisten velvoitteiden toteutumista. Portinvartijoilla ei voi olla mahdollisuutta kiristää tai uhkailla yrityskäyttäjiä suostumaan edellisten velvoitteiden kieltämiin rajoituksiin. Kun rajoittamisen ja estämisen kieltö on omana veloitteenaan, sen rikkomisesta voidaan rangaista portinvartijaa digimarkkinasäädöksen mukaisesti. Nähtäväksi

jää toimiiko tämä pelotevaikutus. Kuten esimerkiksi Uberia ja Lyftia vastaan nostetussa joukkokanteessa todettiin, alustayritykset ja yrityskäyttäjät kilpailevat myös keskenään. Yrityskäyttäjät eivät ole osa ydinalustapalvelua, vaan ne hyödyntävät alustan luomia työkaluja omassa toiminnassaan, kuten esimerkiksi myyvät tuotteitaan alustan luoman verkkomarkkinapaikan kautta. Näin ollen on tärkeää, ettei yrityskäyttäjä joudu alistumaan portinvartijan epäasiallisiin ja kilpailua haittaaviin toimintatapoihin.

Viides velvoite takaa sen, ettei portinvartija voi pakottaa yrityskäyttäjää mukauttamaan omaa toimintaansa yhteensopivaksi ydinalustan kanssa. Portinvartija ei voi vaatia tai pakottaa, että yrityskäyttäjä tarjoaa portinvartijan tunnistuspalvelua. Mikäli portinvartija toimisi näin, se väistämättä rajoittaisi yrityskäyttäjän omaa liiketoimintaa ja sen mahdollisuuksia tulevaisuudessa. Yrityskäyttäjä ei käytännössä voisi harjoittaa toimintaansa minkään muun alustan kautta ja kilpailuttaa niitä esimerkiksi hinnan tai parempien käyttöehtojen tai toiminnallisuuksien osalta. Se olisi sidottu portinvartijaan, joka voisi jopa mielivaltaisesti muuttaa alustan ominaisuuksia tai muita merkityksellisiä asioita. Tällainen sitoutuneisuus ei myöskään edistä kilpailullisuutta digitaalisilla sisämarkkinoilla, päinvastoin. Se edistää verkostovaikutuksen syntyä, joka on omiaan hankaloittamaan muiden yritysten toimintaa, mikäli se kasvaa riittävän suureksi. Mielestäni verkostovaikutuksen luominen ei itsessään ole ongelmallista ja siihen alustayrityksen tuleekin pyrkiä, mikäli ydinalusta haluaa menestyä. Verkostovaikutuksen tulisi kuitenkin syntyä lähtökohtaisesti ilman portinvartijan käyttämään pakkoa toiminnan yhdenmukauttamisesta.

Kuudes velvoite kieltää sen, että portinvartija vaatisi joko yritys- tai loppukäyttäjiä tilaamaan toisten portinvartijoiden kynnsarvot ylittäviä ydinalustapalveluita, jotta käyttäjät saisivat käyttää, kirjautua tai rekisteröityä portinvartijan omaan ydinalustapalveluun. Tämä velvoite lienee ikään kuin varaventiili niihin tilanteisiin, joissa SEUT 101 artiklan soveltaminen ei tulisi kyseeseen. Joka tapauksessa on tärkeää huomioida, ettei portinvartija aina toimi yksin vaan myös yhteistyö muiden portinvartijoiden kanssa on mahdollista. Yhteistyön ja toimintatapojen yhtenäistämisen raja lienee kuitenkin näissä tapauksissa häilyvä. Toisaalta portinvartijoiden ydinalustapalvelut saattavat myös erota toisistaan siinä määrin, ettei niillä ole sellaista toimintaa, jonka voisi yhtenäistää. Esimerkiksi numerosta riippumaton viestintäpalvelu edellyttää, että käyttäjät ovat rekisteröityneitä jossakin videonjakopalvelussa. Tällainen yhteistyö haittaisi kilpailua selvästi, sillä käyttäjät eivät voi vapaasti valita mitä palveluita he

haluavat käyttää. Vastaavasti portinvartijoilla olisi taattu osuus markkinoiden potentiaalisista käyttäjistä eikä niiden tarvitsisi kilpailla muita ydinalustapalveluita vastaan.

Seitsemäs ja viimeinen 5 artiklan velvoite koskee mainostajien asemaa ydinalustapalveluissa. Portinvartijoiden on pyydettäessä annettava tietoja mainostajan ja julkaisijan maksamasta hinnasta ja sekä määrästä tai korvauksesta, joka maksetaan julkaisijalle tietyn mainoksen julkaisemisesta ja jokaisesta portinvartijan tarjoamasta asiaankuuluvasta mainospalvelusta. Pyynnön voivat tehdä ne mainostajat ja julkaisijat, joille portinvartija tarjoaa mainospalvelua. Yleisen kokemuksen perusteella voidaan todeta, että varsinkin sosiaalisessa mediassa mainostaminen ja erinäiset kaupalliset yhteistyöt vaikuttajien kanssa ovat nykyisin merkittävä osa yritysten brändäämistä ja mainostamista. Alustojen kautta yritykset tavoittavat suhteellisen vaivattomasta valtavan kokoisen yleisön. Esimerkiksi videojakopalvelu Youtubea käyttää vuosittain 2.1 miljardia käyttäjää maailmanlaajuisesti.⁹⁸ Monessa valtiossa yksityisten vaikuttajien tulee merkitä selkeästi tekemänsä kaupalliset yhteistyöt tai mainokset omilla some-kanavissaan.⁹⁹ Suomessa tämä velvoite on selkeästi kirjattuna myös kuluttajansuojalakiin (38/1979), jossa 2 luvun 4 § mukaan: ” *Markkinoinnista on käytävä selkeästi ilmi sen kaupallinen tarkoitus sekä se, kenen lukuun markkinoidaan.*” Tästä lähtökohdasta on ymmärrettävää, että myös markkinointia ja mainoksia tarjoaville alustoille asetetaan velvollisuus olla avoimia muille alustan käyttäjille. Näin ollen ne eivät voi ainakaan vääristää kilpailua esimerkiksi asettamalla mainoksen ja sitä kautta näkyvyyden hintaa kohtuuttoman korkeaksi suhteessa muihin alustalla mainostaviin tai suhteessa mainostajan maksukykyyn. Tulee muistaa, että portinvartijaksi nimetty ydinalustapalvelu toimii hyvin laajalla alueella Euroopan unionissa. Ydinalustapalvelun kautta tehty mainoskampanja tuo eittämättä suuren edun mainostajalle niin näkyvyydessä kuin tunnettavuudessa. Näin ollen lienee perusteltua väittää, että jo pelkästään mainonnan epäminen tietyiltä yrityksiltä on omiaan vääristämään kilpailua ja asettamaan yrityksen huonompaan asemaan kuin mainontaa alustan kautta tekevän yrityksen. Tämä ei luonnollisesti tarkoita, etteikö ydinalustapalvelu saisi valita omia hintojaan tai asiakkaitaan. Läpinäkyvyys pienentää mahdollista epäasiallisen ja kilpailua heikentävän toimintatavan käyttöä.

---

⁹⁸ [Statista 2022](#), viitattu 13.8.2022

⁹⁹ [Kuluttaja- ja kilpailuvirasto 2019](#), viitattu 13.8.2022

6.2 Portinvartijoiden velvoitteet, joita voidaan vielä tarkentaa (6 artikla)

Digimarkkinasäädöksen 6 artiklassa portinvartijoille asetetaan velvoitteita, joita komissio voi kuitenkin vielä tarkentaa tulevaisuudessa. Digitaalisten sisämarkkinoiden ja alustayritysten dynaaminen luonne huomioon ottaen on ymmärrettävää ja tarkoituksenmukaista, ettei asetuksessa niin sanotusti lyödä lukkoon lopullisesti portinvartijoiden velvoitteita. Näin ollen mahdollinen harmaa alue toimintatapojen sallittavuuden ja lainmukaisuuden osalta ei pääse kasvamaan esimerkiksi teknologian kehityksen myötä ja asetus pysyy käyttökelpoisena ja tehokkaana instrumenttina epäasiallisten toimintatapojen kitkemisessä ja sisämarkkinoiden kilpailullisuuden säilyttämisessä. Toisaalta se myös ottaa huomioon ydinalustapalveluiden erilaiset tilanteet. 6 artiklassa velvoitteita on hieman enemmän kuin 5 artiklassa, yhteensä yksitoista kappaletta.

Ensimmäinen velvoite koskee dataa ja sen käyttöä kilpailussa. Portinvartijoilta kielletään sellaisen datan käyttäminen kilpailuun yrityskäyttäjien kanssa, joka ei ole julkisesti saatavilla ja joka on peräisin yrityskäyttäjän omasta toiminnasta. Yrityskäyttäjän toiminnassa dataa syntyy yrityksen itsensä lisäksi myös sen loppukäyttäjien toiminnasta ydinalustapalvelussa. Kyseinen kielto on varmasti yksi merkittävimmistä velvoitteista, joita portinvartijoille asetetaan. Kuten jo aiemmin 5 artiklan velvoitteiden kohdalla todettiin, data on yksi tärkeimmistä ja arvokkaimmista hyödykkeistä digitaalisessa taloudessa. Tilanteessa, jossa portinvartija on kehittänyt digitaalisen alustan, ja yrityskäyttäjät perustavat oman toimintansa tämän alustan varaan, portinvartija saa väistämättä itselleen alustan ylläpitäjänä/kehittäjänä hyvinkin arkaluontoista ja seikkaperäistä tietoa yrityskäyttäjän liiketoiminnasta. Tällaisen tiedon hyväksi käyttäminen oman kilpailuaseman parantamiseksi on mielestäni kiistatta erärehellistä ja kilpailua haittaavaa. Tilanne on jokseenkin luonnoton, kun kilpailija saa tiedokseen kyseisenkaltaista tietoa toisesta yrityksestä. Mikäli alustan algoritmi vaatii, että tietoa on saatava alustan toiminnan varmistamiseksi, vähimmäisvaatimuksena tuleekin olla, ettei ydinalustapalvelu saa käyttää tietoja hyväkseen. Näin ollen velvoite on erittäin tärkeä digitaalisten sisämarkkinoiden kilpailullisuuden ylläpitämiseksi.

Toinen velvoite ja kolmas velvoite koskevat ydinalustapalveluihin asennettuja ohjelmistosovelluksia. Ensinnäkin portinvartijan on mahdollistettava se, että loppukäyttäjä

kykenee poistamaan alustalle esiasennettuja ohjelmistosovelluksia.¹⁰⁰ Portinvartijat saavat kuitenkin estää sen, ettei loppukäyttäjä poista alustan toiminnan kannalta välttämättömiä ohjelmistosovelluksia tai sellaisia, joita kolmannet osapuolet eivät teknisesti pysty tarjoamaan erillisinä sovelluksina.

Toisekseen portinvartijoiden tulee mahdollistaa kolmansille osapuolille mahdollisuus ohjelmistosovellusten tai sovelluskauppojen asentaminen sekä niiden tehokas käyttäminen portinvartijan käyttöjärjestelmää hyödyntäen tai yhteensovittaen. Portinvartijan tulee myös mahdollistaa pääsy kyseisiin ohjelmistosovelluksiin tai sovelluskauppoihin myös muuta reittiä kuin portinvartijan alustan kautta. Tämänkin veloitteen osalta portinvartijalle annetaan mahdollisuus rajoittaa kyseisten ohjelmistojen asentamista alustalleen, mikäli ne vaarantavat portinvartijan laitteiden ja käyttöjärjestelmien eheyttä.

Käytännön esimerkki ydinalustapalveluun asennettavasta ohjelmistosovelluksesta tai kolmansien osapuolten asentamasta sovelluskaupasta on älypuhelin. Esimerkiksi Applen valmistamissa tuotteissa (muun muassa *iPhone*, *iPad*, *Macbook*, *Apple Watch*) käyttöjärjestelmä on Applen kehittämä *iOS* puhelinten ja tablettien osalta sekä *macOS* tietokoneiden osalta. Yleisen elämäkokemuksen perusteella tiedetään, että käyttäjät lataavat etenkin puhelimiinsa erinäisiä sovelluksia, jotka Applen tuotteissa löytyvät *App Store*sta (sovelluskauppa). Kyseinen sovelluskauppa on pääsääntöisesti ainut tapa ladata sovelluksia puhelimeen tai tietokoneelle. Näin ollen Apple pystyy määrittelemään hyvin vapaasti sen, millaisia sovelluksia sen laitteisiin voidaan ylipäättään ladata. Lisäksi alustaa, *App Store*a käyttävät yrityskäyttäjät ovat hyvin riippuvaisia Applesta, sillä ne eivät pysty tarjoamaan tuotettaan ilman sen saattamista *App Store*en. Luonnollista kyseisen alustan käyttäminen ei ole maksutonta tai riippumatonta Applesta.

Kun yrityskäyttäjä saa idean tietyn tyyppisen sovelluksen kehittämisestä, se tulee heti sidotuksi Appleen, mikäli tavoitteena on saada sovellus *App Store*en ja loppukäyttäjille esimerkiksi *iPhone*en tai *Macbook*iin. Apple tarjoaa oman ohjelmiston, jolla sovellusta aletaan kehittämään. Sen avulla sovellus toimii mahdollisimman hyvin Applen omissa käyttöliittymissä.¹⁰¹ Tämän

---

¹⁰⁰ Esimerkkinä menettelystä, joka rikkoisi tätä veloitetta on edellä käsitelty Googlen tuomioon (T-604/18) johtanut menettely, jolla se esti käyttäjiä poistamasta tiettyjä sovelluksia Android-käyttöjärjestelmään pohjautuvissa puhelimissa.

¹⁰¹ [Apple 2022](#), viitattu 22.9.2022

jälkeen Apple tarjoaa tukea koko prosessin, jotta sovellus saadaan lopulta sovelluskauppaan ja laitteisiin asti.

Teknisestä näkökulmasta on ymmärrettävää, että portinvartija kehittää omat työkalut alustansa käyttöä varten. Kilpailun näkökulmasta tämä on kuitenkin ongelmallista, kuten jo aikaisemmin käsitellystä Googlen tapauksesta käy ilmi. Tällainen aivan alusta asti lähtevä tuki on omiaan sitouttamaan yrityskäyttäjän ydinalustapalveluun. Ongelmallista on erityisesti se, että sovellukset optimoidaan ja kehitetään silmällä pitäen tiettyä sovelluskauppaa. Kun valmistaja ei mahdollista muuta kuin omaa sovelluskauppaansa laitteisiin, riippuvaisuus on ilmeistä. Kilpailu sovelluskauppojen kesken on näin ollen hyvin hankalaa. Mikäli digimarkkinasäädöksen kolmas velvoite pysyy ehdotetussaan muodossa, jatkossa esimerkiksi Applen puhelimiin (olettaen, että Applen katsottaisiin olevan portinvartija) voisi olla mahdollista ladata sovelluksia myös App Storen ulkopuolelta. Tämä luonnollisesti lisäisi kilpailullisuutta sovelluskehittäjien sekä ydinalustapalveluiden välillä.

Neljäs velvoite edellyttää tasa-arvoista kohtelua portinvartijan yritykseen kuuluvien kolmansien osapuolten ja muiden kolmansien osapuolten välillä ydinalustapalvelussa. Portinvartija ei saa kohdella suotuisammin omaan yritykseensä kuuluvaa kolmatta osapuolta sen tarjoamien järjestyksen määrittämis- ja tuotteiden ehtojen osalta. Jos portinvartija menettelisi näin, asetelma olisi ilmeisesti epäreilu ja kilpailu vaikeutuisi huomattavasti. Samalla portinvartija voisi epäsuorasti hyötyä itse kilpailun vähenemisestä ja näin ollen sen oma asema markkinoilla vahvistuisi. Tämänkin toimintatavan kohdalla kysynnän ja tarjonnan merkitys hintojen muodostumisessa menettäisi merkitystään ja kuluttajat joutuisivat kärsimään korkeammista hinnoista ja huonommasta laadusta tuotteiden ja palveluiden osalta.

Viidennen veloitteen mukaan portinvartijat eivät saa teknisesti rajoittaa loppukäyttäjien mahdollisuuksia vaihtaa ja tilata eri ohjelmistosovelluksia- ja palveluja portinvartijan käyttöjärjestelmää käyttäen. Tämä koskee myös loppukäyttäjän mahdollisuutta valita internetyhteyden tarjoaja. Sekä neljäs että viides velvoite edistävät kilpailullisuutta tasa-arvoisen kohtelun kautta. Portinvartijalla olisi ydinalustan kehittäjänä teknisesti mahdollista asettaa itsensä parempaan asemaan kuin muut yrityskäyttäjät tai asettaa loppukäyttäjille tiukat ehdot alustan käyttöoikeuden saamiseksi. Se voisi myös näennäisesti rakentaa alustansa niin, että yrityskäyttäjät kuvittelevat olevansa aidossa kilpailuasemassa siitä huolimatta, että tosiasiallisesti portinvartija suosii itseään palveluntarjoajana.

Kuudes velvoite pakottaa portinvartijan sallimaan yrityskäyttäjille sekä oheispalveluiden tarjoajille pääsyn samoihin käyttöjärjestelmiin, laitteiston tai ohjelmiston ominaisuuksiin, joita portinvartija itse käyttää tarjotessaan oheispalveluita. Portinvartijan tulee myös varmistaa, että nämä ominaisuudet ovat yhteen toimivia. Mielestäni tämä edistää kilpailua, sillä portinvartija ei voi asettaa itseään keinotekoisesti muita houkuttelevampaan asemaan palvelutarjonnan osalta. Sen sijaan sen tulee kehittää myös omia palveluitaan niin, että ne kilpailevat samoista lähtökohdista kuin muutkin ydinalustapalvelut. Tällöin portinvartija menestyy, sillä se on kehittänyt houkuttelevamman palvelun kuin muut eikä siksi, että se on poistanut mahdollisuuden kehittää toimivia palveluita luomalleen alustalle.

Seitsemäs velvoite koskee mainostajien asemaa. Mikäli mainostaja tai julkaisija sitä pyytää, portinvartijan tulee tarjota maksuton pääsy portinvartijan suorituskyvyn mittausvälineisiin sekä tietoihin, joita kyseiset toimijat tarvitsevat tehdäkseen riippumattoman tarkastuksen mainosinventariosta¹⁰². Läpinäkyvyys mainostajille tarjottavasta tuotteesta (mainostila) on hyvien tapojen mukaista. Nykyaikana digitaalisilla alustoilla mainostaminen vaikuttaa olevan todella iso markkina, ja mainokset saavat ydinalustapalveluiden kautta valtavan yleisön. Tästä johtuen läpinäkyvyys edistää mainostajien välistä kilpailua ja ne pystyvät arvioimaan esimerkiksi sitä, kuinka iso osa ydinalustapalvelun mainospaikoista ne haluavat käyttöönsä ja paljonko mahdollisesti kilpailevia mainoksia tai julkaisuja ydinalustapalvelussa esiintyy.

Kahdeksannen velvoitteen mukana portinvartijan tulee mahdollistaa se, että yritys- tai loppukäyttäjän toiminnan kautta tuotettu tieto on tosiasiallisesti siirrettävää. Lisäksi portinvartijan tulee tarjota erityisesti loppukäyttäjille välineitä, joilla tietojen siirrettävyys helpottuu. Näitä välineitä ovat esimerkiksi tarjoamalla jatkuvaa ja reaaliaikaista pääsyä tietoihin. Tyypillisesti tekniset alustat keräävät paljon tietoa käyttäjistään. Liiketoiminnassa tämä tieto jalostetaan liikevaihdoksi ja mahdollisesti liikevoitoksi. Näin ollen on tärkeää, että erityisesti yrityskäyttäjät saavat kerättyä tietoa eikä portinvartijalla ole monopolia sen hyödyntämiseen. Loppukäyttäjien kohdalla on tärkeää, että esimerkiksi kerätyt henkilötiedot eivät jää vain portinvartijan käsiin. Olisi kohtuutonta ja epäasiallista, että ydinalustapalvelu kerää henkilötietoja, mutta käyttäjällä itselleen ei olisi teknisistä syistä johtuen mahdollisuutta saada itseään koskevia tietoja nähtäväksi.

---

¹⁰² Termillä tarkoitetaan sitä, kuinka paljon mainostilaa portinvartijan alustalla on saatavilla ja tarjolla mainostajille.

Yhdeksäs velvoite jatkaa portinvartijan velvollisuuksista tiedon hallintaan liittyen. Niiden tulee tarjota yrityskäyttäjille sekä niiden valtuuttamille kolmansille osapuolille maksuton, tehokas, korkealaatuinen, jatkuva ja reaaliaikainen pääsy sekä käyttömahdollisuus niin yhdistettyihin kuin yhdistämättömiin tietoihin. Tämä koskee sellaisia tietoja, joita yrityskäyttäjät sekä niiden tuotteita tai palveluita tarjoavat loppukäyttäjät antavat tai tuottavat ydinalustapalvelua käyttäessään. Henkilötietojen osalta säädetään erikseen, että niihin on tarjottava pääsy ja käyttömahdollisuus ainoastaan silloin, kun kyseiset tiedot liittyvät suoraan loppukäyttäjien toteuttamaan sellaisten tuotteiden tai palveluiden käyttöön, joita asianomainen yrityskäyttäjä tarjoaa ydinalustapalvelun kautta. Lisäksi loppukäyttäjän tulee antaa suostumuksensa henkilötietojensa jakamiseen yleisen tietosuojasetuksen mukaisesti.

Kymmenes velvoite liittyy verkossa toimiviin hakukoneisiin. Portinvartijoiden tulee pyydettyä tarjota kaikille hakukoneiden ylläpitäjille pääsy järjestys-, hakukysely-, klikkaus- ja näkymädataan, mikäli ne liittyvät loppukäyttäjien portinvartijan verkossa toimivissa hakukoneissa tekemiin maksuttomiin ja maksullisiin hakuihin. Edellytyksenä on kuitenkin, että kyseiseen dataan liittyvät henkilötiedot anonymisoidaan. Velvoitteen tarkoittamat hakukoneiden tarjoajat ovat kolmansia osapuolia, mutta pääsy dataan tulee silti tarjota kohtuullisin, syrjimättömin sekä oikeudenmukaisin ehdoin.

Artiklan viimeinen velvoite turvaa yrityskäyttäjien asemaa sovelluskaupoissa. Sen mukaan portinvartijan on sovellettava yrityskäyttäjiin oikeudenmukaisia ja syrjimättömiä yleisiä käyttöehtoja sovelluskaupassaan. Tällä hetkellä sovelluskaupat ovat usein vahvasti sidottuna tietyn valmistajan käyttöjärjestelmiin eikä niitä voi käyttää ristiin. Osalla on myös vaatimuksena, että sovelluskauppaan voidaan hyväksyä vain kyseessä olevan käyttöjärjestelmän kehittäjän omalla ohjelmalla tehtyjä sovelluksia. Nähtäväksi jää, onko tämä edelleen sallittua, mikäli kehittäjäyhtiö sattuisi olemaan portinvartija. Tämä vaatii yhtiökohtaista tarkastelua, mutta yleisesti pitäisin tätä kyseenalaisena. On ymmärrettävää, että sovelluskauppaan voidaan ladata vain tietyt tekniset vähimmäisvaatimukset täyttävät sovellukset, mutta kehittämisen sitominen tiettyyn ohjelmaan on kiistämättä kilpailua rajoittavaa.

6.3 Portinvartijoiden velvoitteiden noudattaminen ja sen valvonta

Portinvartijoille asetettuja velvoitteita on asetuksen voimaan tullessa kahdeksantoista kappaletta. Osan sisältö saattaa muuttua vielä tulevaisuudessa, mikäli digitaalisten sisämarkkinoiden tarve vaatii. Yksikään näistä velvoitteista ei kuitenkaan ole sellainen, etteikö sitä tulisi ehdottomasti noudattaa. Jotta asetuksen tavoitteeseen kilpailullisuuden turvaamisesta ja epäasiallisten toimintatapojen poistamisesta päästäisiin, velvoitteita ja niiden tavoitteita tulee noudattaa tehokkaasti. Tästä vastuun kantaa erityisesti portinvartija, jonka tulee tarkastella omaa toimintaansa ja velvoitteiden noudattamisen tehokkuutta. Portinvartijan tulee lisäksi varmistaa, että tehokkuuden takaamiseksi tehdyt toimenpiteet toteutetaan yleisen tietosuoja-asetuksen sekä kyberturvallisuutta, kuluttajansuojaa ja tuoteturvallisuutta koskevan lainsäädännön mukaisesti.

Komissiolla on keskeinen rooli myös digimarkkinasäädöksen velvoitteiden osalta. 7 artiklan mukaan sen tehtävänä on valvoa, että portinvartija toteuttaa ne toimenpiteet, joilla asetuksen velvoitteet tulevat täytetyiksi. Tilanteessa, jossa komissio havaitsee, etteivät nämä toimenpiteet riitä takaamaan 6 artiklan (*portinvartijoiden velvoitteet, joita voidaan vielä tarkentaa*) velvoitteiden tosiasiallista noudattamista, komissio voi päätöksellään täsmentää niitä toimenpiteitä, joihin portinvartijan tulee ryhtyä. Mikäli komissio päätyy antamaan tällaisen päätöksen, se tulee antaa kuuden kuukauden kuluessa asetuksen 18 artiklan mukaisen menettelyn aloittamisesta.¹⁰³ Menettely voi olla esimerkiksi 19 artiklan mukainen tietopyyntö tai 21 artiklan mukainen paikan päällä tehtävä tarkastus. Komission tulee ilmoittaa alustavat havaintonsa kolmen kuukauden kuluessa menettelyn aloittamisesta, mikäli päätös halutaan antaa. Havainnoista tulee käydä ilmi ne toimenpiteet, jotka komissio itse aikoo toteuttaa sekä ne, joihin se haluaa päätöksen kohteena olevan ydinalustapalvelun ryhtyvän. Määritellensä tarvittavia toimenpiteitä, joilla ydinalustapalvelu voi täyttää digimarkkinasäädöksessä asetetut velvoitteet, komission tulee varmistaa, että ne ovat tarpeeksi tehokkaita ja oikeasuhteisia portinvartijan ja asianosaisen palvelun olosuhteet huomioon ottaen.

Portinvartija voi myös itse pyytää 18 artiklan mukaisen menettelyn aloittamista. Näin toimimalla se pystyy saattamaan komission arvioitavaksi sen, ovatko portinvartijan suunnittelemat tai jo toteuttamat toimenpiteet riittäviä 6 artiklan velvoitteiden täyttämiseksi. Tällöin komissio tarkastelee ovatko toimenpiteet tehokkaita juuri kyseessä olevan velvoitteen

¹⁰³ Digimarkkinasäädöksen 18 artikla: ” Kun komissio aikoo toteuttaa menettelyn mahdollisten 7, 25 ja 26 artiklan mukaisten päätösten tekemiseksi, se tekee päätöksen menettelyn aloittamisesta.”.

täyttämiseksi pyynnön tehneen portinvartijan olosuhteissa. Portinvartija voi liittää pyyntöönsä selvityksen, jossa se tuo perustellusti ilmi, miten sen toteuttamat tai suunnittelemaat toimenpiteet ovat tehokkaita velvoitteen täyttämiseksi.

18 artiklan mukainen menettely ei kuitenkaan rajoita komission toimivaltaa kaikissa digimarkkinasäädöksen mukaisissa päätöksissä. Asetuksen 25 artiklan mukaan komissio voi tehdä *noudattamatta jättämistä koskevan päätöksen*, jos se toteaa, ettei portinvartija noudata mitä tahansa 5 tai 6 artiklassa asetetuista velvoitteista tai edellä kuvattua päätöstä, jolla komissio täsmentää 6 artiklan velvoitteita toimenpiteistä, joita portinvartijan tulee noudattaa. Ennen (velvoitteen) noudattamatta jättämistä koskevan päätöksen tekemistä komission tulee ilmoittaa alustavista havainnoistaan portinvartijalle. Havainnot tulee perustella kertomalla ne toimenpiteet, jotka komissio aikoo itse toteuttaa tai vaihtoehtoisesti haluaa asianosaisen portinvartijan toteuttavan. Tavoitteena on jälleen kerran tehokkuuden tavoittelu toimenpiteiden toteuttamisen osalta. Komission tulee päätöksessään määrätä portinvartija lopettamaan päätöksen alainen toiminta asianmukaisessa määräajassa. Lisäksi portinvartijan tulee antaa selvitys siitä, kuinka se tulee noudattamaan päätöstä. Tämän tueksi portinvartijan tulee myös toimittaa komissiolle kuvaus niistä toimenpiteistä, joilla se varmistaa 25 artiklan mukaisen päätöksen noudattamisen.

Artiklan 26 nojalla portinvartijalle voidaan määrätä *sakko*, mikäli se muun muassa jättää noudattamatta 5 tai 6 artiklan velvoitteita tai 7 artiklan mukaista päätöstä, jolla komissio määrää portinvartijan noudattamaan nimenomaisia toimenpiteitä tehostamaan 5 ja 6 artiklojen noudattamista. Menettelyn tulee olla joko tahallista tai tuottamuksellista. Sakko voidaan määrätä edellä selostetun 25 artiklan mukaisen (velvoitteen) noudattamatta jättämistä koskevan päätöksen yhteydessä. Määrältään se voi olla enintään 10 prosenttia portinvartijan edellisen tilikauden kokonaisliikevaihdosta. Sakon suuruuden osalta tulee ottaa huomioon se, kuinka vakavaa menettely (eli rikkomus) on ollut, kuinka kauan se on kestänyt sekä sen toistuvuus.

Sakon lisäksi 25 artiklassa säädetään *uhkasakosta*. Komissio voi käyttää tätä keinona pakottaakseen yrityksen, sekä tarvittaessa portinvartijan, noudattamaan 25 artiklan mukaista (velvoitteen) noudattamatta jättämistä koskevaa päätöstä. Määrältään se on enimmillään viisi prosenttia edellisen tilikauden keskimääräisestä päivittäisestä liikevaihdosta kultakin viivästyspäivältä laskettuna päätöksessä asetetusta päivästä. Mikäli yritys on kuitenkin täyttänyt sen velvoitteen, jonka täyttämistä uhkasakolla on tarkoitus tehostaa, komissio määrätä sen suuruutta myös alkuperäistä uhkasakkoa pienemmäksi.

6.4. Velvoitteiden soveltamisen keskeyttäminen (8 artikla)

5 ja 6 artiklojen velvoitteet ovat pakottavia ja niitä sovelletaan lähes kaikkiin mahdollisiin portinvartijoiden toimenpiteisiin. Portinvartijaksi voidaan nimetä hyvin laajalta skaalalta eri toimialoilla olevia yrityksiä. Näin ollen on ymmärrettävää, että toisinaan universaalisti sovellettavat velvoitteet voivat ajoittain hankaloittaa joidenkin ydinalustapalveluiden toimintaa enemmän kuin toisten.

Tämä on otettu huomioon digimarkkinasäädöksessä. Asetuksen 8 artiklassa säädetään menettelystä silloin, kun jonkun velvoitteen toimeenpano aiheuttaa suhteettoman paljon haittaa yritykselle. Portinvartijan tulee esittää komissiolle perusteltu pyyntö, jossa se pyytää lupaa keskeyttää kokonaan tai osittain jonkin 5 tai 6 artiklassa säädetyn velvoitteen soveltamisen omalla kohdallaan. Portinvartijan tulee pystyä osoittamaan, että kyseisen yksittäisen velvoitteen soveltaminen tämän toiminnassa vaarantaisi portinvartijasta riippumattomien poikkeuksellisten olosuhteiden vuoksi sen toiminnan taloudellisen elinkelpoisuuden unionissa. Velvoitteen soveltamista saadaan keskeyttää ainoastaan siinä määrin, että tällainen uhka liiketoiminnalle saadaan poistettua. Komission tulee tehdä päätös asiasta mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään kolmen kuukauden kuluessa portinvartijan pyynnön vastaanottamisesta.

Velvoitteiden olennainen tavoite on kilpailullisuuden ylläpitäminen ja epäasiallisten käytäntöjen poistaminen digitaalisilta sisämarkkinoilta. Lisäksi velvoitteita tulee panna toimeen tehokkaasti. Näin ollen niiden noudattamisen keskeytys on poikkeus pääsääntöön, eikä sen ole tarkoitus kestää määräänsä pidempään. Komissio tarkastelee vuosittain antamaansa keskeyttämisspäätöstä. Luonnollisesti on täysin mahdollista, ettei yrityksen liiketoimintaa uhkaava seikka ole poistunut vuoden aikana. Tällöin komissio voi tehdä päätöksen, jossa se katsoo keskeytyksen edellytysten täyttyvän edelleen. Mikäli näin ei ole, portinvartijan tulee komission päätökselle aloittaa velvoitteen noudattaminen uudelleen.

Ensisijaisesti portinvartijan tulee siis pyytää perustellusta syystä komissiolta päätöstä, jossa sille myönnetään poikkeuksellisesti keskeytys 5 ja 6 artiklojen soveltamisesta. Poikkeuksellisesti portinvartija voi esittää komissiolle perustellun pyynnön, jossa se hakee väliaikaista päätöstä velvoitteen noudattamisen keskeyttämisestä. Pyyntö voi koskettaa yhtä tai useampaa yksittäistä ydinalustapalvelua ja se voidaan tehdä ennen pyyntöä toistaiseksi voimassa olevasta keskeytyksestä. Myös väliaikaisen pyynnön osalta arvioidaan yksittäisen

velvoitteen vaikutusta portinvartijan liiketoiminnan elinkelpoisuuteen unionissa. Tämän lisäksi huomioon otetaan velvoitteen vaikutus kolmansien osapuoliin. Komissio voi asettaa keskeytykselle ehtoja ja velvoitteita, joiden avulla on tarkoitus varmistaa oikeudenmukainen tasapaino portinvartijan (ja kolmansien osapuolten) sekä asetuksen tavoitteiden välillä. Pyyntö väliaikaisesta keskeytyksestä voidaan esittää milloin tahansa sen arviointiprosessin aikana, jolloin komissio käsittelee pyyntöä toistaiseksi voimassa olevasta keskeytyksestä. Vastaavasti komissio voi hyväksi pyynnön väliaikaisesta keskeytyksestä milloin tahansa.

6.5 Vapautus yleiseen etuun liittyvistä pakottavista syistä (9 artikla)

Toistaiseksi voimassa oleva tai väliaikainen keskeytys velvoitteen soveltamisesta ei välttämättä ole riittävä keino portinvartijan liiketoiminnan elinvoimaisena pitämisen kannalta. Tällöin syntyy tarve vapautua jonkin velvoitteen soveltamisesta kokonaan. Aloitteen tällaisen päätöksen tekemiselle voi tehdä portinvartija itse tai 8 artiklan päätöksestä poiketen myös komissio voi olla aloitteellinen päätöksen tekemisessä. Päätös vapauttamisesta on tehtävä viimeistään kolmen kuukauden kuluttua siitä, kun komissio on vastaanottanut täydellisen perustellun pyynnön.

Digimarkkinasäädöksen tavoite huomioiden, erityisesti kilpailullisuuden tukeminen digitaalisilla sisämarkkinoilla, velvoitteista vapauttaminen vaatii painavat perusteet. Kun 8 artiklan mukainen keskeyttämisspätös keskittyy liiketoiminnan vaikeuteen, vapautuspäätös on huomattavan paljon vaativampi kriteerien täyttymisen osalta. Vapautuspäätös voidaan myöntää ainoastaan sellaisin pakottavin perustein, jotka liittyvät joko *julkiseen moraaliiin*, *kansanterveyteen* tai *yleiseen turvallisuuteen*. Kuten huomataan, nämä perusteet ovat aidosti portinvartijan oman vaikutuspiirin ulkopuolella ja näin ollen niiden vaikutusta on vaikeaa, ellei jopa mahdotonta täysin sulkea pois.

Myös vapautuspäätös voi olla väliaikainen. Aloitteen väliaikaisen vapautuspäätöksen tekemiseen voi tehdä joko portinvartija tai komissio. Päätös voi koskea velvoitteen soveltamista joko yhteen ydinalustapalveluun tai useampaan erilliseen ydinalustapalveluun. Kuten väliaikaisen keskeyttämisspätöksen kohdalla, myös väliaikaista vapautuspäätöstä voidaan hakea ennen kuin päätös toistaiseksi voimassa olevan vapautuspäätöksen osalta on tehty. Pyyntöä arvioidessa tulee kiinnittää huomiota erityisesti siihen, millainen vaikutus pyynnön alaisen velvoitteen noudattamisella on julkiseen moraaliiin, kansanterveyteen tai yleiseen

turvallisuuteen. Huomiota tulee kiinnittää myös velvoitteen soveltamisen vaikutuksiin portinvartijaan itseensä sekä mahdollisiin kolmansiin osapuoliin. Komissio voi asettaa päätöksen tueksi ehtoja ja velvoitteita, joilla varmistetaan oikeudenmukainen tasapaino 8 artiklan pakottavien perusteiden¹⁰⁴ ja digimarkkinasäädöksen tavoitteiden välillä. Pyyntö voidaan esittää ja hyväksyä milloin tahansa, kun toistaiseksi voimassa olevan vapautuspäätöksen käsittely on käynnissä.

6.6 Velvoitteiden kiertämisen ehkäiseminen

Digimarkkinasäädöksessä esiintyy usein termi ”*tehokkuus*”, kun säädetään 5 ja 6 artiklojen velvoitteista. Yksi osa tätä tehokkuutta on eittämättä se, että näitä velvoitteita ei pyritä tai kyetä kiertämään. Asetuksen 11 artikla pyrkii nimenomaisesti estämään tällaisen käytöksen portinvartijoiden osalta.

Portinvartijoiden tulee varmistaa, että 5 ja 6 artikloissa asetetut velvoitteet tulevat täytetyiksi ja niitä noudatetaan täysimääräisesti sekä tosiasiallisesti. Velvoitteiden noudattamisvelvollisuus koskee luonnollisesti digimarkkinasäädöksen tarkoittamalla tavalla nimettyjä ydinalustapalveluita. Sen lisäksi tulee ottaa huomioon, ettei se yritys, johon portinvartija kuuluu, saa käytöksellään heikentää velvoitteiden täytäntöönpanoa. Merkitystä ei ole sillä, onko tällainen epäasiallinen käytös luonteeltaan sopimusperusteista, kaupallista, teknistä tai jonkin muun tyyppistä.

Henkilötiedot ovat tunnetusti sellaista tietoa, jota tulee käsitellä tarkasti ja jonka käsittelyä säädellään unionin lainsäädännössä. Portinvartijat eivät saa laiminlyödä niiden käsittelystä annettuja säännöksiä, kun ne täytäntöönpanevat velvoitteita koskien tietojen keräämistä.¹⁰⁵ Mikäli velvoitteen täyttäminen edellyttää henkilötietojen keräämistä ja niiden käsittelyyn vaaditaan suostumus, portinvartijan tulee toteuttaa tarvittavat toimenpiteet, jotta myös ydinalustapalvelun yrityskäyttäjät kykenevät saamaan suostumuksen tietojen käsittelyyn suoraan, jos suostumuksen saamista edellytetään yleisen tietosuojasetuksen perusteella. Se ei saa hankaloittaa suostumuksen hankkimista vaan sen tulee olla yhtä helppoa sekä portinvartijalle itselleen että yrityskäyttäjälle.

---

¹⁰⁴ edellä mainitut julkinen moraal, kansanterveys sekä yleinen turvallisuus

¹⁰⁵ Erityisesti yleinen tietosuojasetus

7 Johtopäätökset

Tutkimuskysymyksenä oli ”Kuinka digimarkkinasäädöksellä pyritään vaikuttamaan digitaalisten sisämarkkinoiden portinvartijoiden epäasialliseen ja kilpailua haittaavaan toimintaan?” ja toisekseen se, miksi digimarkkinasäädös on koettu tarpeelliseksi säätää. Vastauksena näihin on tutkimukseni perusteella seuraavat seikat.

Nyt voimassa oleva kilpailunrajoituksia koskeva sääntely löytyy SEUT 101 ja 102 artikloista. Niiden kautta digitaalisilla sisämarkkinoilla on mahdollista puuttua sekä kartellien toimintaan että määräävän markkina-aseman väärinkäyttöön. Kumpikin näistä kilpailua rajoittavista toimintatavoista on edelleen varteenotettava uhka kilpailulle myös digitaalisilla sisämarkkinoilla. Ei ole tavatonta, etteikö esimerkiksi kaksi alustayritystä voisi sopia keskenään niiden tarjoamien palveluiden hinnoista tai etteikö määräävässä markkina-asemassa oleva alustayritys voisi käyttää asemaansa väärin. Alustaan pohjautuvasta liiketoiminnasta huolimatta varsinainen liiketoiminta ja etenkin siinä tehtävät päätökset ovat loppujen lopuksi edelleen samankaltaisia kuin ennenkin.

Näiden artiklojen suurin ongelma alustatalouden näkökulmasta liittyy niiden ajalliseen soveltamiseen. Digitaaliset sisämarkkinat muuttuvat ja kehittyvät kiihtyvällä tahdilla. Mikäli näillä markkinoilla esiintyy yrityksiä, joiden toiminnan voidaan katsoa olevan epäasiallista ja kilpailua rajoittavaa, siihen tulee voida puuttua ripeästi. SEUT 101 ja 102 artikla eivät pysty vastaamaan tähän tarpeeseen. Molempien mukainen menettely tapahtuu vasta ajallisesti myöhemmin kuin milloin väitetty rikkomus on tapahtunut. Alustayritysten kohdalla tähän pisteeseen asti ei välttämättä tarvitse mennä, jotta niiden menettely aiheuttaa haittaa muille yrityksille.

Digimarkkinasäädös on ennen kaikkea instrumentti suurten ja merkittävien ydinalustapalveluiden ohjaamiseen markkinakäytöksen osalta. Tämä ei ole halutulla tavalla ja tasolla mahdollista vain SEUT 101 ja 102 artiklojen avulla. Tarvitaan velvoitteita, jotka ottavat huomioon juuri digitaalisen toimintaympäristö ja sen erityispiirteet. Näiden velvoitteiden suuri etu on siinä, että niiden soveltaminen voidaan ja tuleekin aloittaa, kun ydinalustapalvelu on komission toimesta nimetty portinvartijaksi. Ne ovat proaktiivisia eikä ensin tarvitse odottaa vahingon, kuten kilpailun heikkenemisen tai epäasiallisten käytäntöjen soveltamisen, syntymistä. Velvoitteiden antaminen asetuksen muodossa on tärkeää siitä syystä, että portinvartijat toimivat useassa unionin jäsenvaltiossa. Tällöin kansalliset lainsäädännöt eivät

olisi tarkoituksenmukaisia tai todennäköisesti toimiva ratkaisu portinvartijoiden toiminnan ohjaamiseen. Vaarana on, että kansalliset lainsäädännöt olisivat monenkirjavia ja niillä ei tosiasiassa pystyittäisi vaikuttamaan portinvartijoihin. Näin ollen asetuksentasoiset velvoitteet ovat omiaan pitämään myös digitaaliset sisämarkkinat kilpailullisina ja sellaisina, että markkinoilla haluavat uudet alustayritykset voivat halutessaan päästä markkinoille.

SEUT:n kartellien sekä määrävän markkina-aseman väärinkäytön kieltö kattavat vain osan alustayritysten kilpailua haittaavasta toiminnasta. Jäljellä jäävän osan voi ajatella olevan harmaata aluetta. Tämä pitää sisällään ainakin yritysten toimintavoista ja sisäisistä käytännöistä johtuvat häiriötekijät sisämarkkinoilla. Ne eivät mitä todennäköisemmin ole nykyisen kilpailulainsäädännön tai muunkaan lainsäädännön vastaisia, oli kyse sitten unionin tai jäsenvaltioiden kansallisesta lainsäädännöstä. On kuitenkin naiivia ajatella, että sellainen toiminta, joka ei ole lailla kiellettyä, olisi täysin hyväksyttävää. Digitaalisilla sisämarkkinoilla on selkeästi havaittavissa, että myös sinänsä laillinen toiminta on haitallista. Digimarkkinasäädöksen velvoitteet ovat oiva keino pienentää tätä harmaata aluetta lainsäädännön ja päivänvaloa kestävän, sallitun toiminnan välimaastossa.

Oikeuskirjallisuudessa ja tutkimuksessa esitetyt mielipiteet ja huolet uuden kilpailulainsäädännön luomisesta juuri teknologiaa varten ovat digimarkkinasäädöksen osalta liioiteltuja. Velvoitteet ovat suhteellisen kevyt tapa ohjata ydinalustapalveluita oikeaan suuntaan. Ne eivät rajoita kyseisten toimintaa kohtuuttomasti, sillä velvoitteet kohdistuvat varsinaisen liiketoiminnan kannalta vähemmän merkityksellisiin seikkoihin. Esimerkiksi mainontaan liittyvät velvoitteet eivät rajoita portinvartijan omaa toimintaa, sen tulee vain tehdä siitä avoimempaa markkinointia haluavalla yrityskäyttäjällä. Mikäli jokin velvoitteista kuitenkin yksittäisen portinvartijan kohdalla muodostuu tosiasiassa liiketoiminnan rajoitteeksi, portinvartijaa voi saada helpotusta kyseisen velvoitteen osalta saamalla vapautuksen kyseisen velvoitteen noudattamisesta. Siinä tilanteessa, että portinvartija ei pystyisi toimimaan useamman velvoitteen rasittavuuden takia, tämä todennäköisesti johtuisi siitä, että portinvartijan toiminta on tosiasiassa epäasiallista. Tällöin velvoitteet juuri perustelisivat omaa olemassaoloaan.

Portinvartijoiden tulee sietää pientä epämukavuutta velvoitteiden muodossa. Portinvartijaksi nimeäminen indikoi merkittävää vaikutusvaltaa ja asemaa digitaalisilla sisämarkkinoilla. Tällöin muut toimijat, kuten kuluttajat tai pienemmät alustayritykset ovat ainakin jossain määrin riippuvaisessa ja alisteisessa asemassa suhteessa portinvartijaydinalustapalveluihin.

Näin ollen on oikeudenmukaista, että niiden toimintaa ohjataan ylemmältä taholta lainsäädännöllisin keinoin. Suuremmissa kuvassa on myös kaikkien digitaalisilla sisämarkkinoilla toimivien etu, että markkinat pysyvät kilpailtuina ja reiluinä. Tällöin markkinoille pääsy on mahdollista, jos alustayritys haluaa päästä osalliseksi. Ydinalustapalveluiden tarjoamat ehdot niin yrityskäyttäjille kuin loppukäyttäjille pysyvät kohtuullisina ja oikeudenmukaisina. Tuotteiden ja palveluiden hinnat muodostuvat kilpailun kautta sen sijaan, että portinvartijat voisivat itse täysin määrittellä omat hintansa välittämättä markkinoiden paineesta, joka syntyy kilpailun kautta. Kuluttajilla ja yrityskäyttäjillä on laajempi valikoima erilaisia ydinalustapalveluita, kun markkinoille on päässyt ja siellä pärjää useampia alustoja. Edellä mainitut esimerkit toteuttavat yhtä Euroopan unionin keskeisimmistä periaatteista; kilpailullisia ja terveitä sisämarkkinoita.

Kaikki tämä on kuitenkin vielä toiveajattelua ja tavoite. Onnistuessaan digimarkkinasäädös täydentää unionin kilpailuoikeudellista sääntelyä, jolloin digitaaliset sisämarkkinat saadaan pidettyä kilpailullisina ja reiluinä. Markkinoiden harmaa alue pysyy mahdollisimman pienenä ja ydinalustapalveluiden aiheuttamat häiriöt ja uhat markkinoiden toiminnalle pysyvät mahdollisimman pieninä.

Etenkin velvoitteita koskevissa artikloissa viitataan usein tehokkuuteen. Tällä viitattaneen siihen, kuinka voimakkaasti niiden avulla pystytään puuttumaan ja ohjaamaan portinvartijoiden käytöstä markkinoilla. Asetus on vasta hiljattain tullut voimaan eikä kaikkia sen artikloja vielä sovelleta, joten on vaikeaa ennustaa, kuinka tehokkaasti asetus tulee vaikuttamaan digitaalisiin sisämarkkinoihin ja saavuttamaan tavoitteensa kilpailullisuuden ja oikeudenmukaisuuden edistämisestä ja säilyttämisestä. Tulevaisuudessa on mielenkiintoista nähdä, ovatko velvoitteet nykyisellään riittäviä tehokkuuden saavuttamiseksi.

Seuraava askel digitaalisilla sisämarkkinoilla asetuksen voimaantulon jälkeen on ensimmäisten portinvartijoiden nimeäminen. Mielestäni potentiaaliset portinvartijat voisivat olla erityisesti isot sosiaalisen median palvelut sekä verkossa toimivat kauppapaikat. Molempien tyypillisillä ydinalustapalveluilla on erittäin suuret käyttäjämäärät niin kuluttajien kuin yrityskäyttäjien keskuudessa, mikä näkyy myös liikevaihdossa. Niiden toiminta on tyypillisesti levinnyt globaalisti eikä niillä ole oikeastaan kilpailijoina muita suuria, vastaavia yrityksiä. Näin ollen olettaisin, että tällaisten ydinalustayritysten kohdalla portinvartijoille asetetut raja-arvot täyttyvät. Kuten aikaisemmin totesin, kyseiset arvot eivät ole kohtuuttoman korkeita.

Itse olen erityisen kiinnostunut siitä, kuinka digimarkkinasäädös tulee vaikuttamaan kotimaisiin alustayrityksiin. Suomessa ei katsoakseni ole tällä hetkellä sellaisia ydinalustapalveluita, joiden voitaisiin katsoa olevan portinvartijoita.¹⁰⁶ Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM) teetti keväällä 2022 tutkimuksen, jossa analysoitiin asetuksen mahdollisia vaikutuksia. Se havaitsi seuraavaa:

Ehdotuksen digimarkkinasäädöksestä arvioidaan lainvalmistelijoiden näkökulmasta edistävän pienempien yritysten innovointimahdollisuuksia, kilpailukykyä ja pääsyä markkinoille sekä parantavan palveluiden laatua.¹⁰⁷

Kaikki mainitut vaikutukset ovat erityisen positiivisia sekä itse ydinalustapalveluiden tarjoajien näkökulmasta että kuluttajien. Erityisesti pienten yritysten innovointimahdollisuuksien edistäminen olisi toteutuessaan merkittävä seikka. Kuten aiemmin todettiin, innovaatiot ovat keskeinen osa alustayritysten toimintaa ja alustataloutta. Niiden suojeleminen ja edistäminen on elintärkeää digitaalisten sisämarkkinoiden kannalta. Innovaatiot eivät kuitenkaan ole vain isojen ja vaurauden portinvartijoiden yksinoikeus, joten pienten toimijoiden innovaatiotoiminnan suojeleminen on toivottava vaikutus. Innovaatioista hyötyvät sekä kuluttajat että muut yritykset. Kuluttajat saavat osakseen monipuolisempia ja parempia palveluita ja muut yritykset pystyvät kehittämään omia tuotteitaan alan yleisen kehityksen mukaisesti. Näin ollen näkisin, että innovaatiot omalta osaltaan edistävät muita TEM:n selvityksessä havaittuja vaikutuksia, kuten kilpailukykyä ja palveluiden laatua.

Asetus kilpailullisista ja oikeudenmukaisista markkinoista digitaalialalla tulee voimaan kahdentenakymmenentenä päivänä sen jälkeen, kun se on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä. Julkaiseminen tapahtui 12. lokakuuta 2022. Asetus tulee voimaan 1. marraskuuta 2022.¹⁰⁸ Asetusta aletaan soveltamaan kuuden kuukauden kuluttua sen voimaantulosta. Sen soveltaminen alkaa 2. toukokuuta 2023.

---

¹⁰⁶ Tällä tarkoitan sitä, että portinvartijoita toimii kyllä Suomen markkinoilla mutta alun perin suomalaisia ja täällä pääkonttoria pitäviä portinvartijayrityksiä en näkisi olevan vielä yhtään.

¹⁰⁷ Paavola 2022, s. 26.

¹⁰⁸ Euroopan unionin virallinen lehti, L 265, viitattu 12.10.2022

Lähdeluettelo

Kirjallisuus

Akman 2015

Akman, Pinar, The Concept of Abuse in EU Competition Law: Law and Economic Approaches, Bloomsbury Publishing Plc., 2015

Demary 2015

Demary, Vera, Competition in the sharing economy, IW Policy Paper, nro 19/2015, Institut der deutschen Wirtschaft, 2015

Cabral & Haucap ym. 2021

Cabral, Luis M. B. – Haucap, Justus – Parker, Geoffrey – Petropoulos, Georgios – Valletti, Tommaso M. – Van Alstyne, Marshall W., The EU Digital Markets Act: A Report from a Panel of Economic Experts, Publications Office of the European Union, 2021

Hirvonen 2011

Hirvonen, Ari, Mitkä metodit? Opas oikeustieteen metodologiaan, Yleisen oikeustieteen julkaisuja 17, 2011

Ilmarinen & Koskela 2015

Ilmarinen, Vesa – Koskela, Kai, Digitalisaatio – yritysjohdon käsikirja, Alma Talent Oy, 2015

Katz 2015

Katz, Vanessa, Regulating the Sharing Economy, Berkeley Technology Law Journal 30 (4), 2015

Koczetkow & Klimczuk ym. 2022

Koczetkow, Blażej – Klimczuk, Andrzej, The Context of Public Policy on the Sharing Economy, teoksessa Česnuitytė, Vida – Klimczuk, Andrzej – Miguel, Cristina – Avram, Gabriela, The Sharing Economy in Europe, Palgrave Macmillian, 2022

Koponen 2019

Koponen, Johannes, Alustatalous ja uudet liiketoimintamallit – kuinka muodonmuutos tehdään, Alma Talent 2019

Koski 2020

Koski, Heli, ”Teknologiajättien yritysostoihin puuttuminen on rakenteellisten kilpailuongelmien ratkaisun ytimessä”, ETLA muistio NO 89, 2020

Kuoppamäki 2018

Kuoppamäki, Petri, Uusi kilpailuoikeus, Alma Talent, 2018

Kuoppamäki 2020

Kuoppamäki, Petri, Kilpailunrajoitukset ja julkiset hankinnat teoksessa Villa Seppo – Airaksinen, Manne – Alén- Savikko, Anette – Bärlund, Johan – Jauhiainen, Jyrki – Kaisanlahti, Timo, Kanervo, Joel – Knuts, Mårten – Kymäläinen, Seppo – Mähönen, Jukka – Pihlajarinne, Taina – Raitio, Juha – Viitanen, Juha. Yritysoikeus, Alma Talent 2020 (päivittyvä verkkoteos)

Kääriäinen & Pussinen ym. 2021

Kääriäinen, Jukka – Pussinen, Pasi – Wallin, Arto – Valkokari, Katri – Saari, Leila, Alustatalouden esimerkkejä Suomesta, Teknologian Tutkimuskeskus VTT Oy, 2021

Lundqvist 2021

Lundqvist. Björn, How the EU Protect Competition in the Digital Platform Economy teoksessa Engelbrekt, Antonina Bakardjieva – Leijon, Karin – Michalski, Anna – Oxelheim, Lars, The European Union and Technology Shift, Palgrave Macmillan Cham, 2021

Marty & Pillot ym. 2021

Marty, Frédéric – Pillot, Julien, Cooperation, dependence, and eviction: how platform-to-business cooperation relationships should be addressed in mobile telephony ecosystems, teoksessa C. Atik – D. Bosco – O. Budzinski – A. Calderón – S. Dnes – M.S. Gal – Y. Gao – W. Han – G. Kostiukevych – C. O’Kane – J. Pillot – B.J. Rodger – A. Stöhr – C. Townley. Challenges to Assumptions in Competition law, Edward Elgar Publishing Ltd. 2021

Mattila 2018

Mattila, Maija, Alustatalous ei ole jakamistaloutta (välttämättä), Kalevi Sorsasäätiö 2018

Mäihäniemi 2020

Mäihäniemi, Beata, Competition Law and Big Data; Imposing Access to Information in Digital Market, Edward Elgar Publishing Ltd. 2020

O'Connor 2016

O'Connor, Daniel, Understanding Online Platform Competition: Common Misunderstandings, 2016

Paavola 2022

Paavola, Heli, EU:n digisäädösten liiketoimintavaikutukset, Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2022:33, 2022

Päläs & Määttä 2019

Päläs, Jenna – Määttä, Kalle, Jakamistalousjuridiikan käsikirja, Alma Talent 2019

Raitio 2016

Raitio, Juha, Euroopan unionin oikeus. Talentum Pro 2016

Raitio & Tuominen 2020

Raitio, Juha – Tuominen, Tomi, Euroopan unionin oikeus, Alma Talent Oy, 2020

Sivinski & Okuliar ym. 2017

Sivinski, Greg – Okuliar, Alex – Kjolbye, Lars, Is big data a big deal? A competition law approach to big data, European Competition Journal, 2017 vol. 13, 2017

Ståhlberg 2013

Ståhlberg, Pauli – Karhu, Juha, Suomen vahingonkorvausoikeus. Talentum 2013

Surblytė-Namavičienė 2020

Surblytė-Namavičienė, Gintarė, Competition and Regulation in the Data Economy: Does Artificial Intelligence Demand a New Balance?, Elgar Studies in Law and Regulation, 2020

Toivola 2019

Toivola, Tuija, Jakamisesta liiketoimintaa, teoksessa Harmaala, Minna-Maari – Toivola, Tuija – Faehnle, Maija, Manninen, Petri – Mäenpää, Pasi – Nylund, Mats, Jakamistalous, Alma Talent 2019

Työ- ja elinkeinoministeriö 2017

Työ- ja elinkeinoministeriö, Jakamistalous Suomessa – nykytila ja kasvunäkymät 2017

Muut lähteet

Apple 2022

<https://developer.apple.com/ios/submit/>, viitattu 22.9.2022

Data Reportal 2022

<https://datareportal.com/reports/digital-2022-finland>, viitattu 1.8.2022

McKinsey 2019

https://www.mckinsey.com/~/_media/McKinsey/Business%20Functions/McKinsey%20Digital/Our%20Insights/The%20right%20digital%20platform%20strategy/The-right-digital-platform-strategy.pdf

New York Times 2021

<https://www.nytimes.com/2021/04/29/technology/amazons-profits-triple.html>, viitattu 14.2.2022

Fortune 2022

<https://fortune.com/company/amazon-com/fortune500/>, viitattu 14.2.2022

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=LEGISSUM%3Axy0023>, viitattu 13.6.2022

Euroopan unioni 2022

https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/key-facts-and-figures/life-eu_fi, viitattu 1.8.2022

Euroopan unionin virallinen lehti 2022

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=OJ:L:2022:265:TOC>, viitattu 12.10.2022

Kuluttaja- ja kilpailuvirasto 2019

<https://www.kkv.fi/kuluttaja-asiat/tietoa-ja-ohjeita-yrityksille/kuluttaja-asiemiehen-linjaukset/vaikuttajamarkkinointi-sosiaalisessa-mediassa/#k3>, viitattu 13.8.2022

Statista 2022

https://www.statista.com/topics/2019/youtube/#topicHeader__wrapper, viitattu 13.8.2022

Tilastokeskus 2022

<https://www.stat.fi/meta/kas/innovaatio.html>, viitattu 1.11.2022

Työterveyslaitos 2022

<https://www.tyoelamatieto.fi/fi/articles/listOfDigitalLabourPlatforms>, viitattu 1.9.2022

Aineisto

Tuomioistuinten ratkaisut

Euroopan unionin tuomioistuin

C-370/12 *Thomas Pringle vastaan Government of Ireland ym.* ECLI:EU:C:2012:756

C-434/15 *Asociación Profesional Elite Taxi vastaan Uber Systems Spain SL*

C-48/69 *Imperial Chemical Industries Ltd. vastaan Euroopan yhteisöjen komissio* ECLI: EU:

C-40/73 *Coöperatieve Vereniging “Suiker Unie” UA ym. vastaan Euroopan yhteisön komissio* ECLI: EU: C: 1975: 174

C-413/14 P, *Inter Corporation Inc. vastaan komissio* ECLI:EU:C:2017:632

C-322/81, *Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin vastaan komissio*, EU:C:1983:313

Lainvalmisteluaineisto

Euroopan komission esitykset

COM/2012/011 final, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta (yleinen tietosuoja-asetus)

COM/2020/842 final, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus kilpailullisista ja oikeudenmukaisista markkinoista digitaalisella (digimarkkinasäädös)

Valtioneuvoston kirjelmä

U 6/2021 vp.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunnot

(2016/C 303/05)